

35985 4

3 1

Beretning

om

Frederiksborg Slots

Restaurering.

NA
7731
H56B48
1887
c. 1
ROBA

Beretning

om

Frederiksborg Slots Gjenopførelse og Restaurering
efter Branden d. 17. December 1859.

Udgiven ved Indenrigsministeriets Foranstaltning.

Kjøbenhavn.

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ.

1887.

Det Frederiksborg Slot, som kjendes af den nulevende Generation, er ikke det oprindelige. Omtrent paa samme Sted, hvor det nuværende Slot staaer, lod Kong Frederik II strax efter, at han i Aaret 1560 ved Mageskifte med Herluf Trolle havde tilbyttet sig dennes Ejendom Hillerødsholm, opføre et Slot, som han kaldte Frederiksborg, og som bestod af to parallelle Bygninger, var 3 Etager højt og forsynet med 2 Taarne samt med flere Udbygninger og Forværker.

Dette Slot stod dog ikke længe. Allerede i Aaret 1600 fattede Kong Christian IV, som stedse nærrede stor Forkjærlighed for Frederiksborg, hvor han var født, den Beslutning at nedrive Slottet og i dets Sted opføre en ny Borg, større end den ældre og mere værdig til at tjene som hans Hovedresidents. Den 15de Januar 1602 afsluttede han med Bygmester Jørgen v. Friborg i Slangstrup Kontrakt om Nedbrydelsen af det gamle Slot og den 2den Maj s. A. om Opførelsen af det nye Slots Hovedbygning, der skulde bestaae af en Hovedfløj og 2 Sidefløje. I de følgende Aar blev foruden Hovedbygningen ogsaa de øvrige til Slottet hørende Bygninger rejste, og i Aaret 1621 var Slottets Ydre færdigt. — Af Frederik IIs Frederiksborg var kun bevaret de tvende runde Taarne paa den første Slotsø, forsynede med Kongens Valgsprog: »Mein Hoffnung zu Gott allein« og med Aarstallet 1562, samt de to parallelle Bygninger

sammesteds — Kjørestalden til venstre og Husarstalden til højre — og Muren omkring Øen; iøvrigt var Slottet nyt, opført med stor Pragt, for en stor Del efter Tegninger, givne af Kongen selv; det blev Danmarks skønneste Kongeborg og den mest imponerende og karakteristiske af de Bygninger, der opførtes i den saakaldte »Christian IVs Stil« : en i Kong Christian IVs Bygninger fremtrædende, modificeret Art af den nederlandske Renaissancestil.

Da Slottet i alt væsentligt endnu staaer i samme Skikkelse som efter Opførelsen, skal her under Henvisning til de vedhæftede Tegninger og de Plan II vedføjede Bemærkninger meddeles en kort Beskrivelse af samme, idet de senere foretagne betydeligere Forandringer nedenfor ville blive omtalte.

Slottet blev opført paa 3 Smaaøer i Hillerød Sø — nu Frederiksborg Slotssø. Over en Vindebro, Slotsbroen, kom man fra Byen gennem en Stenport til den første Slotsgaard; paa begge Sider laa de fra Frederik II's Tid bevarede Staldbygninger, og Gaarden endte atter med en Stenport; til højre og venstre for denne laa de 2 fornævnte runde Taarne. Gennem Porten kom man over en S-formet Bro til det saakaldte Porttaarn, der var forsynet med et højt Spir, og som dannede Indgangen til den 2den Forgaard, den »ydre eller store Slotsgaard«. Denne omgaves til højre og venstre af toetages Bygninger, nemlig henholdsvis Kancellibygningen — hvori nu Slotsforvalteren boer — og Slotsherrens Bolig, der tillige indeholdt Boliger for andre Hofembedsmænd; nu beboes den af Amtmanden over Frederiksborg Amt*). De to andre Sider af Gaarden begrænsedes af Mure, forsynede med Skydehuller. Midt i Gaarden stod et pragtfuldt Springvand, »Neptunusbrønden«, en stor 6 kantet Kumme af mørkt Marmor og prydet dels paa en Sokkel i Midten af Kummen dels paa Kummens Kant med

*) Af disse to Bygninger skrive dog i hvert Fald Fundamenterne sig fra Frederik II's Tid. Da var Bygningen til venstre Kirke, den til højre — ligesom ogsaa senere — Kancelli. Christian IV lod begge Bygningerne fuldstændig omdanne.

Bronceornamenter og med 16 større eller mindre Broncefigurer, udførte af Kunstneren Adrian de Fries fra Haag. Dette Kunstværk blev ødelagt i Slutningen af Aar 1659, idet den svenske Konge Carl X Gustav, da han efter det mislykkede, 2det Tog imod Danmark drog hjem, medførte Broncefigurerne. Disse ere senere blevne opstillede paa Drottningholm, hvor de nu findes*). — Et 3' 3½" højt Brudstykke af Kummen, der er fundet ved Gravning i Slotsforvalterens Have, opbevares paa Slottet**). En Vindebro dannede Forbindelsen med den tredie Slotsø, hvorpaa selve Slottet og den af dette indesluttede indre Slotsgaard var. Indgangen til denne fra Broen var gennem den »store Slotsport«, atter en Stenport, der ligesom de tidligere nævnte var rigt prydet med Stenhuggerarbejde. Selve Gaarden var en regelmæssig Firkant. Slottet bestod, som ovenfor bemærket, af en Hovedfløj og 2 Sidefløje; Hovedfløjen, den saakaldte Kongefløj, laa ligeoverfor Porten; det var en pragtfuld Bygning paa 4 Stokværk foruden Kjælderen, og hvorpaa var udbygget 2 med Spir forsynede Taarne, Trappetaarnene, der omsluttede Kongens Trappe — til venstre — og Dronningens Trappe — til højre —, begge Stenvindeltrapper; ud imod Slotsøen knejste 2 høje Hjørnetaarne, Mønttaarnet og Jægerbakketarnet. Fløjen til højre kaldtes Prindsessefløjen den til venstre Kirkefløjen; denne var forsynet med et 275 Fod højt Taarn Klokketarnet, og paa Prindsessefløjen var der udbygget et Trappetaarn, Prindsessetaarnet; disse Fløje afsluttedes af Sandstenskarnaper og korte Hjørnetaarne, og de vare forbundne ved et foran Kongefløjens 2det og 3die Stokværk løbende aabent Galleri af sort Marmor. Paa den fjerde Side indesluttedes Gaarden af »Terrassen«, bygget paa 12 Stenbuer, der hvilede paa toskanske Kolonner. Til højre i Gaarden op imod Prindsessefløjen stod en mindre Fontaine, Løvefontainen, prydet med en Bronze

*) Se Dr. John Böttiger: Bronsarbeten af Adrian de Fries i Sverige. Stockholm. 1884. Pag. 10—26.

**) Om Opstillingen af en Efterligning af Neptunusbrønden se Pag. 40.

gruppe; ogsaa denne Gruppe bortførtes i 1659 og findes paa Drottningholm*).

Ved den saakaldte Løngang forbandtes Slottets nordvestlige Hjørne med den paa den midterste Ø liggende »Audientsbygning«, gennem hvilken Slottets nordvestlige, rigtdekorede Port, »Møntporten«, førte; over Porten var Conseilsalen. Denne Bygning afgrænsede en lang og smal Gaard, »Carousselgaarden«, for den ene Ende; ligeoverfor den laa »Judiceerhuset« og mod Vest de kongelige Stalde; tværsover Gaarden var »Carousselporten« bygget, og gennem en Port i Slotsherrens Bygning kom man ud i den store Slotsgaard. Over denne Port var anbragt endnu en Levning fra Frederik IIs Tid, nemlig følgende Indskrift til Minde om Mageskiftet med Herluf Trolle:

Fredrick then anden goed och from
hans naade gjorde thette bytthe
Ath hyllersholm under kronen kom
oc herlof til Skougkloster flitthe.

M. D. Ix.

I denne Skikkelse stod Frederiksborg Slot i over 230 Aar; i Tidernes Løb foretoges der vel adskillige Forandringer ved Slottets Omgivelser, — saaledes blev Vindebroerne afløste af faste Broer, og der blev efterhaanden opført forskellige mindre Bygninger og Skure, — men Hovedslottet forblev staaende i uforandret Skikkelse. Det benyttedes af Kong Christian IV og hans nærmeste Efterfølgere som Residentsslot, af Frederik V og de senere Konger derimod væsentlig kun som Jagtslot og til større Festligheder, særlig ved Kroningshøjtidelighederne. Først Kong Frederik VII udkaarede atter Slottet til sin Hovedresidents, og det var under et af hans Ophold dér, at den sørgelige Brand udbrød, som den 17de December 1859 ødelagde Slottet. Den ved Branden foraarsagede Skade var dog ikke total, idet kun selve Hovedslottet blev angrebet af Ilden, hvorimod Bygningerne paa de 2 første Slotsøer forblev uberørte. Af Hovedslottet vare derhos

*) Om Opstillingen af en Efterligning af denne Gruppe se Pag. 40.

Broen og Terrassen ubeskadigede, samtlige Slottets Yder- og Taarmure indtil Taglinien stod endnu; af Marmorgalleriet mellem Kirke- og Prindsessefløjen var den nederste Del og Endepartierne nogenlunde bevarede, og af Kirkefløjen var nederste Etage, Kirken, i det væsentlige reddet; dog var Christian IVs Bedestol og Orgelet brændt, Loftsdækket nærmest Orgelet nedstyrtet, og Piller og Hvælvinger under samme knuste og sammenstyrtede; derimod var det meste af det gamle, indlagte Stoleværk, det oprindelige, sølvprydede Alter og Prædikestolen bevarede. Ogsaa den smukke udskaarne Indgangsdør til Kirken blev skaanet af Ilden.

De Rydningsarbejder, som vare nødvendige efter Branden, vare særdeles betydelige; de paabegyndtes ufortøvet og vedvarede uatbrudt indtil den 28de Januar 1860. Rydningen, som udførtes dels ved lejede Folk dels ved en Afdeling af Fodgarden, og ved hvilken Omegnens Beboere ydede væsentlig Bistand ved i stort Omfang at forrette den nødvendige Kjørsel uden Vederlag, var meget vanskelig, da Ilden lige til det sidste vedblev at rase i Ruinen, særlig i Kongefløjen.

Af Slottet var der bevaret saa meget, at Tanken om dets Gjenopførelse laa nær, og Sagen blev støttet af Kong Frederik VII, hvis Interesse for og Kjærlighed til Frederiksborg er nok som bekjendt. Strax efter Branden lod Hans Majestæt de nødvendige Foranstaltninger træffe til Ruinens Konservering, idet han ved allerh. Reskript af 19de Decbr. 1859 paalagde Bygningsinspektør Stilling at begive sig til Frederiksborg for i Forening med Professor, Bygningsinspektør Friis at foretage det i saa Henseende Fornødne*), og under 9de Januar 1860 udfærdiges der gennem Conseilspræsidiets følgende allerhøjeste Ordre:

*) Til Bestridelse af Udgifterne ved Rydningen og ved de her omhandlede Arbejder blev der stillet et Beløb af 10,000 Rdl. til Raadighed af den for Finantsperioden 1858—60 til uforudsete Statsudgifter bevilgede Sum af 150,000 Rdl.

»Frederik den Syvende, af Guds Naade o. s. v. Vor synderlige Gunst! Vi give hermed tilkjende, at det, efterat der til Os ere indkomne flere Tilbud fra vore kjære og troe Undersaatter om at yde Bidrag til Gjenopførelsen af det af Luerne ødelagte Frederiksborg Slot, og Vi derhos ere overbeviste om, at det er et almindeligt Folkeønske, at dette Fædrelandets skønneste Mindesmærke atter kan rejses, er Vor allernaadigste Villie og Befaling, at I, Os elskelige:

Geheimeconferentsraad, Overkammerherre, Ordenscantsler, Grev *Adam Vilhelm Moltke* til Grevskabet Bregentved, Ridder af Elephanten, Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmænd,

Conferentsraad, Højesteretsassessor, Generalauditeur for Søetaten *Hans Jacob Koefoed*, Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmænd,

Conferentsraad, Departementsdirecteur *Vilhelm Ferdinand Johnsen*, Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Vor Cabinetssecretair, Geheimeetatsraad *Jens Peter Trap*, Commandeur af Dannebrog og Dannebrogsmænd,

Etatsraad, Grosserer *Christian August Broberg*, Ridder af Dannebrog,

Professor, Inspecteur ved de antiqvariske Mindesmærker i Kongeriget *Jens Jacob Asmussen Worsaae*, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd, samt

Fabrikejær *Laurits Peter Holmblad*, Ridder af Dannebrog, sammentræde i en Comitee for at modtage og anbringe de Bidrag, der indkomme til ovennævnte Øjemeds Opfyldelse, og ville Vi tillige have Eder bemyndigede til i samme Øjemed at foranledige Dannelsen af Special-Comiteer i Provindserne og udstede Opfordringer til Indsamling af Bidrag.

Hermed skeer Vor Villie! Befalende Eder Gud!

Indsamlingscomiteen var saaledes dannet, og den begyndte sin Virksomhed ved strax at lade Bygningsinspektør Stilling

udarbejde et foreløbigt Overslag over Udgifterne ved Slottets Gjenopførelse. Den Del, som det maatte være magtpaaliggende først at faae istandsat, var Kirkefløjen; dels var der nemlig af Kirken bevaret betydelige, kostbare og interessante Levninger, som nødvendigvis maatte gaae til Grunde, hvis Kirken forblev henliggende i Ruiner, dels — og dette var Hovedhensynet — var Hillerød ikke i Besiddelse af nogen anden Kirke, men Slotskirken var Sognekirke saavel for Kjøbstaden som for Slots-sognet*); man kunde derfor ikke her, saaledes som Tanken var med Hensyn til de to andre Fløje, indskrænke sig til blot at tilstræbe en ydre Fornylse, men Kirken maatte helt istandsættes. Ifølge Stillings Overslag vilde Restaureringen af Kirkefløjen, udført saaledes, at saavel dens Ydre som dens Indre kom til at svare til den tidligere Kirkefløj, koste c. 150,000 Rdl., heri dog ikke indbefattet Udstyrelsen af den over Kirken beliggende Riddersal. Til at sikre de to andre Fløje med Bjælkelag og Tag og til i det hele at gjengive dem deres tidligere Ydre ansloges at ville medgaa c. 400,000 Rdl.

Da Kong Frederik VII strax havde tilsagt Comiteen et Bidrag fra den kgl. Civillistekasse paa 100,000 Rdl.**), da der kunde ventes betydelige Tilskud saavel fra Kongerigets som fra Monarkiets Finantser, og da man kunde paaregne almindelig Tilslutning til Foretagendet fra Befolkningens Side, holdt Comiteen sig for overtydet om, at den Sum af 550,000 Rdl., som ifølge Stillings Overslag udkrævedes, med Lethed vilde komme tilstede, ligesom den nærede Haab om, at der ved Indsamlingen vilde indkomme saa meget ud over det nævnte Beløb, at der i

*) Da der efter Branden ikke fandtes noget andet til Gudstjeneste skikket Lokale i Hillerød, indstillede Kultusministeriet, at Conseilsalen, hvorhen Ilden ikke var naaet, maatte overlades til saadant Brug, og under 20de Januar 1860 meddelte Overhofmarskallatet, at Hs. Maj. Kongen havde bifaldet Kultusministeriets Forslag.

**) Denne Sum skjænkede Kongen som sit første Bidrag, idet han forbeholdt sig senere at tage Beslutning om, hvor meget der endnu skulde ydes af Civillistekassen.

Fremtiden ogsaa kunde skrides til Istandsættelsen og Udsmykningen af Slottets Indre. Comiteen satte sig derfor som Formaal at indsamle Bidrag:

1. til Istandsættelsen af Kirken og Kirkefløjen,
 2. til Indlægning af Bjælker og Tagværk i de to andre Hovedfløje, samt endelig, naar Bevaringen af Slottet i hele dets ydre Form som nationalt Mindesmærke var sikret,
 3. til den indre Istandsættelse af de sidstnævnte Hovedfløje,
- og den 18de Januar 1860 offentliggjorde den en Indbydelse, hvorved Publikum opfordredes til at yde Bidrag (Bilag 1). — Komiteen henvendte sig derhos til de forskjellige Amtmænd om Bistand ved Indsamlingen udenfor Kjøbenhavn, samt foranledigede, at Kultusministeren under 8de Februar 1860 udsendte et Circulaire til Landets Biskopper, ved hvilket disse anmodedes om hver i sit Stift at opfordre Præsterne til at virke for at fremkalde Interesse for Gjenopførelsen af Slottet og for Indsamlingen af Bidrag (Bilag 2).

Resultatet af Indsamlingen blev ifølge et af Komiteen under 24de Januar 1885 aflagt summarisk Regnskab følgende:

	Kr.	Ø.
Kong Frederik den VII bidrog af den kgl. Civilliste-		
kasse	200,000.	»
Enkedronning Caroline Amalie	20,000.	»
Thronfølgeren, Prinds Christian....	8,000.	»
Adelige og Godsejere i Kongeriget og Hertug-		
dømmerne	39,649.	25
Byer og Land i Kongeriget og Hertugdømmerne		
samt Øen St. Thomas	309,151.	69
I Udlandet indsamledes, hovedsagelig hos Danske .	27,535.	82
	604,336.	76

En væsentlig Støtte fandt Indsamlingskomiteen endvidere hos Kunstflidslotteriet. Dette oprettedes af en i Aaret 1860 dannet Forening, der satte sig som Formaal at fremme Sam-

virken mellem Kunst og Haandværk, og at bortlodde indenlandske Kunstflidsarbejder for ved det indvundne Overskud at skaffe Midler til Frederiksborg Slots Gjenopførelse*); det traadte i Virksomhed i Aaret 1861 i Henhold til allerhøjeste Bevilling af 28 November 1860, og ydede, som nedenfor nærmere vil blive paavist, særdeles værdifulde Bidrag til Slottets saavel ydre som indre Restaurering.

Fra Statskassen blev der gjentagne Gange ydet Tilskud til Foretagendet; det første og største Bidrag bevilgedes ved Lov 31te Marts 1860, nemlig 50,000 Rdl. af Kongerigets Finanser til Anvendelse ved Istandsættelsen af Slotskirken paa Frederiksborg. (Motiverne til Loven Bil. 3).

De Arbejder, som forestod ved Gjenopførelsen af Slottet, vare saa omfattende, at det var indlysende, at ingen af Bygningsinspekturerne vilde kunne overkomme dem ved Siden af sine øvrige Funktioner, og det blev derfor fundet rigtigst at overdrage Slottets Restaurering til en anden sagkyndig Mand. Valget faldt paa daværende Professor Meldahl, og ved allerhøjeste Reskript af 15 Februar 1860 tilkjendegav Hs. Maj. Kongen Finantsministeren, under hvis Ressort de kgl. Bygninger dengang hørte, at Bygningsinspektørforretningerne ved Frederiksborg Slot skulde overdrages Meldahl, der under 20. April s. A. allernaadigst udnævntes til Bygninginspektør ved Slottet for et Tidsrum af 5 Aar fra den 1 April 1860 at regne med Forpligtelse til at varetage de en Bygningsinspektør i Almindelighed paahvilende Forretninger ved Slottet og dets Tilbygninger. Det gjordes ham derhos til Pligt at forfatte de i Anledning af Gjenopførelsen af Slottets Ydre nødvendige Tegninger i den størst mulige Overensstem-

*) I Krigsaaret 1864 anvendtes dog Halvdelen af Overskudet, eller 3558 Rdl. 19 Sk. til Fordel for Krigerne.

melse med det oprindelige, samt, naar disse Tegninger efter at have været forelagte Indsamlingskomiteen maatte af Hs. Majestæt blive approberede, at forestaae og lede Arbejdernes Udførelse i Overensstemmelse med Tegningerne. Professor Meldahls Lønning blev fastsat til 4000 Rdl. aarlig; der blev tillagt ham 1600 Rdl. aarlig til Kontorhold og 1000 Rdl. aarlig til Lønning af en Kondukteur, og samtlige disse Udgifter skulde udredes af det Bidrag til Slottets Gjenopførelse, som Hs. Majestæt ydede af Civillistekassen. Det blev endvidere bestemt, at der skulde anvises Professor Meldahl de til Bolig for ham og hans Kondukteur samt til Kontor fornødne Lokaler i de Bygninger, som vare blevne skaanede af Branden, og at, saafremt noget af de Bygningsinspektorater, der da beklædtes af Professor Friis og Justitsraad Kornerup, imidlertid skulde blive ledigt, Professor Meldahl da skulde overtage det paagjældende Inspektorats Forretninger, imod at den Lønning, som var forbunden med dette Embede, skulde komme til Afkortning i det nysnævnte Honorar m. v., saa længe han tillige fungerede som Bygningsinspektør ved Frederiksborg Slot.

Ved Skrivelse af 25 April næstefter fra Finantsministeriet blev Professor Meldahl gjort bekendt med disse Bestemmelser, hvorhos han instrueredes om den Forretningsgang, han vilde have at følge. Herom bemærkedes det, at ligesom det paa hvilede Finantsministeriet at gjøre Kongen alle med Hensyn til Slottets Gjenopførelse og Arbejdets Udførelse nødvendige Forslag samt at have Indseende med Anvendelsen af de Midler, som havdes til Raadighed, og at anviser Beløbene for de Regninger, der efterhaanden indkom, behørigt attesterede af Bygningsinspektøren, saaledes var det en Selvfølge, at alle Forslag og Tegninger skulde indsendes til Ministeriet. Man udbad sig tillige Forslag fra Professor Meldahl dels om, i hvilken Orden Arbejderne, for saa vidt de fornødne Midler vare tilstede, rettest burde udføres, idet det fremhævedes, at det var Kongens Vilje, at Gjenopførelsen af Kirken og Kirkefløjen først blev iværksat, hvorfor denne Del af Arbejdet maatte skee saa snart som muligt,

dels Tid efter anden om, hvilke Foranstaltninger der maatte være at træffe med Hensyn til de enkelte Dele af Arbejdet og Leveringerne af de nødvendige Materialier, og navnlig om, hvorvidt Licitation skulde anvendes, eller om der underhaanden skulde slutes Akkord, samt om hvilke Normer der i saa Henseende vilde være at lægge til Grund.

Professor Meldahl meddelte herefter under 30 Juni s. A., at Hovedforslaget om Arbejderne var under Udarbejdelse, men at det var af Vigtighed allerede nu at indkjøbe Tømmermateriale til Stilladser og Murmateriale til Anbringelsen af Kviste paa Kirkefløjen; han forelagde derfor Tegninger og Overslag til Stillads, Kvistarbejder, Gesims og Vinduesarbejder ved denne Fløj, til hvilke Arbejder der maatte paaregnes at ville medgaae et Beløb af 15,136 Rdl. 8 Sk. Da nu den Form, der var foreslaaet for Tagkvistene, ganske svarede til de Kviste, der endnu henstod paa Slotsruinen og altsaa den Fordring, at Slottet ved Restaureringen saa vidt muligt skulde bringes tilbage til den Form, det havde før Branden, for saa vidt var opfyldt, approberede Ministeriet under 7de Juli de indsendte Planer under Forudsætning af, at Indsamlingskomiteen, hvem disse blev tilstillede til Betænkning, intet havde imod dem at erindre; og samtidig bemyndigedes Professor Meldahl til at skride til de nødvendige Forarbejder. Med Hensyn til Fremgangsmaaden ved Materialanskaffelser udtalte Ministeriet, at der overalt, hvor det med Hensyn til Anskaffelsens Størrelse og Beskaffenhed fornuftigvis lod sig gjøre, — f. Ex. ved Leverancen af Tømmer til Stilladser, — burde finde Licitation Sted; hvor denne Fremgangsmaade derimod skjønnedes at være uheldig, skulde der afsluttes skriftlig Kontrakt med Leverandørene, og kun i særegne Tilfælde, — f. Ex. ved Tilvejebringelse af Prøver, Modeller o. l., — eller hvor Gjenstandenes Pengeværdi var særdeles ubetydelig, kunde der betales efter Regning. Ogsaa hvor der var Tale om Ydelsen af Arbejdspræstationer skulde Licitation være det normale; subsidiært kunde skriftlig Overenskomst anvendes og kun undtagelsesvis Betaling efter Regning. Tilbud,

som ikke oversteg Bygningsinspekteursens Overslag, kunde han selv approbere. Paa ufuldført Arbejde kunde der, naar Bygningsinspektøren indsendte den paagjældendes Begjæring med sin anbefaling, gives Forskud indtil $\frac{2}{3}$ af det præsterede Arbejdes Værdi. Alle Regninger skulde, forsynede med Bygningsinspekteursens Attestation, indsendes til Ministeriet og anvises af dette; dog kunde Bygningsinspektøren erholde mindre Summer udbetalte til Bestridelse af løbende Udgifter imod senere at aflægge Regnskab for deres Anvendelse.

Saaledes vare de Grundprinciper, der skulde følges ved Udførelsen af Arbejderne, fastslaaede, og Tilladelse meddelt til Restaureringens Paabegyndelse; og fra nu at fremmedes Værket med stor Kraft. Allerede d. 19de Juli 1860 forelagde Professor Meldahl den Hovedplan, som han foreslog lagt til Grund for Gjenopførelsen, og som omfattede følgende Arbejder:

- I. Forskjellige Arbejder vedrørende hele Byggeforetagendet.
 - a. Opmaaling af Ruinen,
 - b. Redskaber til Arbejderne, for saa vidt samme ikke skulde anskaffes af de enkelte Entrepreneurer,
 - c. Indhegning af Arbejdspladsen,
 - d. Opførelse af Arbejdsskure,
 - e. Inventarium, saasom Pulte, Borde, Vægt og Maal o. s. v.
- II. Restaurering af Kirkefløjen.
 - a. Stilladsarbejde,
 - b. Opførelse af de manglende Kviste,
 - c. Restaurering af Vinduer og Gesimser,
 - d. Opførelse af Tagbjælkelag, Taget og Brandmuren ind til Kongefløjen samt Nedlægning af nyt Bjælkelag (Mellembjælkelag) over Kirken,
 - e. Restaurering af Kirkefløjens søndre Hovedgavl og Yderfaçader, Kjælder- og Stuevinduer,

- f. Nedtagelse af det interimistiske Tag over Kirken,
- g. Restaurering af Vinduerne i Riddersalen og Kirken (Karme og Ruder),
- h. do. af Kirkens Hvælvinger og Indre,
- i. do. af Alteret, Prædikestolen og Kirkestolene,
- k. Forfærdigelse af Orgelet og den Del af Bedestolen, der vender ind imod Kirken,
- l. Restaurering af Kirkens Malerier,
- m. do. af Kirkens Gulv,
- n. do. af Riddersalens Indre,
- o. do. af Klokketaarnet.

III. Arbejder vedrørende Kongefløjen.

- a. Opførelse af Stillads,
- b. Opmuring af Skillerum og Henlægning af Bjælkelag i de første Etager,
- c. Restaurering af Vinduer, Gesimser, Gavle og Kviste,
- d. Henlægning af Tagbjælkelag og Opførelse af Taget,
- e. Succesiv Restaurering af Taarnene,
- f. Restaurering af Galleriet i Slotsgaarden,
- g. Indsætning af Vindueskarme, Rammer og Ruder.

IV. Arbejder vedrørende Prindsessefløjen.

- a.—d. Tilsvarende Arbejder som ved Kongefløjen,
- e. Restaurering af Taarnet og af Vindueskarme og Ruder,
- f. do. af Portpartiet.

De under II. a.—c. nævnte Arbejder vare allerede under 7de Juli approberede af Ministeriet; Arbejderne I. hvortil Udgiften var anslaaet til c. 2300 Rdl. approberedes under 26de Juli 1860.

Af de øvrige under II. opførte Arbejder var det af Hensyn til den reddede Del af Kirkefløjen af særlig Vigtighed at faa Tagværket rejst og Kobbertaget henlagt. I saa Henseende fremsatte Professor Meldahl forskjellige Forslag, der gik ud paa at konstruere Bjælkeværket (Mellembjælkeværket over Kirken og

Bjælkeværket over Riddersalen) enten alene af Jern, eller dels af Jern dels af Træ, eller endelig alene af Træ, til hvilke Forslags Gennemførelse Udgiften vilde variere mellem c. 77,500 Rdl. og c. 33,500 Rdl. For at faae Spørgsmaalet om, hvilket System der burde vælges, undersøgt, nedsatte Ministeriet efter Indstilling af Professor Meldahl en af Professor Hummel, Arkitekt Herholdt, Professor Worsaae og Arkitekturmaler Heinrich Hansen bestaaende Kommission, som i Forening med Meldahl skulde overveje Sagen paa selve Stedet. Resultatet af Kommissionens Overvejelser blev, at den anbefalede Anvendelsen af en Konstruktion alene af Træ, idet den fremhævede: at ingen af de foreslaaede Konstruktioner kunde yde fuldstændig betryggende Sikkerhed i Tilfælde af Ildebrand, naar Taarnet eller Gavlene styrtede ned; at Slotsmurene ikke oprindelig vare beregnede paa at bære andet end Træbjælkelaag, saa at Anvendelsen af Jern vilde medføre Nødvendigheden af væsentlige og meget bekostelige Forandringer ved Murenes indre Anordning; at Kirkefløjen var den Del af Slottet, som var mindst udsat for Ildsvaade, hvorfor man nærmest burde beskytte den imod Brandfare fra Kongefløjen ved at isolere de 2 Fløje, og i denne Henseende antoges Opførelsen af en solid Brandmur lige op til Kobberdækningen og uden noget andet Lukke for Gjennemgangene i Muren end stærke, selvlukkende dobbelte Jerndøre at ville være mest betryggende, en Forholdsregel, som i øvrigt var foreslaaet i Meldahls Hovedplan; samt endelig, at man ved at vælge Trækonstruktionen vilde spare et meget betydeligt Beløb, noget som var af særdeles stor Betydning for Realisationen af hele Arbejdsplanen. Efter at Indsamlingskomiteen, hvis Erklæring over Sagen blev indhentet, havde sluttet sig til Kommissionens Forslag, nedlagde Finantsministeriet overensstemmende hermed allerunderdanigst Forestilling angaaende Byggearbejderne ved Slottet og navnlig om Bjælkeværkets Konstruktion, Opførelse af Brandmuren og Anbringelse af Lynafledere og Vandtryk i Kirkefløjen, og ved allerhøjeste Resolution af 4de September 1860 bifaldtes Indstillingen, dog saa-

ledes at Brandmuren skulde føres igjennem Kobberdækningen til en Højde, der nærmere vilde være at bestemme. Ministeriet approberede derefter Planerne til Istandsættelsen af Kirkefløjens Ydre, ligesom det bifaldt den Henstilling fra Indsamlingskomiteen, at det i Hovedplanen under II n. nævnte Arbejde, Restaureringen af Riddersalens Indre, udsattes, indtil Arbejderne ved Konge og Prindsessefløjene — III og IV — vare færdige.

Ved Udgangen af Aaret 1860 var man naaet saa vidt, at Taget over Kirkefløjen var fuldført, og at de derpaa værende større og mindre Kviste vare halvt færdige. Paa de 3 Façader var der opstillet Stilladser, og Sandstensarbejderne ved Riddersalens Vinduer vare i fuld Gang. I Kirkens Indre var der ligeledes opstillet Stillads, og enkelte Piller vare istandsatte; Gulvbjækelaget i Riddersalen var tildels lagt, og alle Materialier, som skulde benyttes til de ved denne Fløj approberede Arbejder vare henstillede paa Byggepladsen. I Konge- og Prindsessefløjene vare endvidere den største Del af Vinduesbuerne restaurerede og de ældre Skillerum, som maatte nedbrydes, vare fjernede.

Til de i Aarets Løb approberede Arbejder var der paa regnet en Udgift af 151,545 Rdl. 63 Sk., medens der i Bidrag var indgaaet c. 178,200 Rdl. foruden de ved Lov 31 Marts 1860 bevilgede 50,000 Rdl.

For Aaret 1861 forestod der mange og betydelige Arbejder. Efter Indstilling fra Professor Meldahl approberede Ministeriet under 19de Januar de i Hovedplanen under II i. omhandlede Arbejder ved Kirken, nemlig Restaurering af Kirkestolene, Prædikestolen, Alteret og Kongestolen, med en samlet Udgift af 5,668 Rdl. 20 Sk. Med Hensyn til de øvrige Arbejder var der derimod ved Udarbejdelsen af Planen opstaaet forskellige Spørgsmaal, som Bygningsinspektøren ikke fandt det rigtigt at afgjøre paa egen Haand, og efter hans Anmodning nedsatte Ministeriet derfor en Kommission, bestaaende af Professerne Hummel og Worsaae, Ingenieurkapitain Petersen, Ar-

arkitekturmaler H. Hansen og Arkitekt Herholdt, hvem følgende Spørgsmaal blev forelagte til Besvarelse:

1. om det vilde være rigtigt at opføre Slottet efter den af Professor Meldahl udarbejdede Planinddeling,
2. om de af ham foreslaaede Sprængkonstruktioner i Skillerummene burde anvendes, eller en enkelt mindre bekostelig Trækonstruktion,
3. om Prindsessefløjens østre Façade, som af Meldahl foreslaaet, burde blive staaende i sin nuværende Stilling, eller om den delvis burde ombygges,
4. om de af Meldahl optegnede Former for Taarnspirene kunde ansees for at være svarende til disses tidligere Former,
5. om Klokkespiret burde opføres af Træ alene eller af Træ og Jern,
6. om det vilde være rigtigt at anbringe Vandforsyningsapparater i den Udstrækning som af Meldahl paatænkt,
7. om det vilde være rigtigt at anbringe Varmeapparat i Slotskirken, og da efter hvilket System, samt
8. om det vilde være rigtigt at realisere det Klokkemetal, som da havdes, og lade de nye Klokker støbe af nyt Metal.

Med Hensyn hertil udtalte Kommissionen, at den billigede den foreslaaede Planinddeling (Punkt 1); vel var der i denne efter Hans Majestæt Kongens Ønske foretaget nogle Afvigelser fra den Inddeling, Slottet havde før Branden, — saaledes vilde en Havestue eller Udgang til Søen og Dronningeøen blive indrettet i Stueetagen i direkte Forbindelse med Kongeetagen, og en større Spisesal i den vestre Ende af Kongefløjen, en stor Hovedtrappe skulde indrettes midt i Kongefløjen m. v. — men Kommissionen gik ud fra, at naar de Dele af Slottet, som i historisk Henseende vare de væsentligste, nemlig Kirken,

Bedestolen, Riddersalen og Rosen*), blev restaurerede saaledes, at de fik hele deres oprindelige Skikkelse, kunde de øvrige Lokaler, der dog Tid efter anden havde været Gjenstand for Forandringer og Omordninger, gjerne i Henseende til Adgange og indre Indretning bygges overensstemmende med Nutidens Fordringer, og her kom det mest an paa, at Planen tilfreds-stillede Kongehuset.

De af Professor Meldahl foreslaaede Sprængkonstruktioner i Skillerummene (Punkt 2), bifaldtes af Kommissionen; kun foreslog dens Flertal, at der til Støtte for den Tværvæg, der tværs over Rosen vilde komme til at gaae igjennem Kongefløjens 3 Etager, skulde anbringes en massiv Jernsøjle i Rosen i Stedet for en af Marmorsøjlerne, idet man frygtede for, at Tværvæggen uden denne Støtte ikke vilde kunne bære den Vægt, som skulde hvile paa den, nemlig en Længdevæg, der ligeledes gik gennem 3 Etager, og 4 Gulve med deres Belastning. Jernsøjlen skulde selvfølgelig have samme Dimensioner som de øvrige Søjler, og da der til disse vilde blive anvendt rødt Marmor, maatte der gives dens Overflade et tilsvarende Udseende. — Kommissionen fraraadede at ombygge nogen Del af Prindsessefløjens Façademur mod Øst; vel havde Muren en Heldning imod Søen, men der var intet, som tydede paa, at Heldningen var fremkommen ved Branden eller efter samme eller overhovedet i den senere Tid; det maatte meget snarere antages, at den skrev sig fra Slottes Bygning, eller at den havde indfundet sig efterhaanden, i ældre Tid, og i hvert Fald var den for ringe til at medføre nogen Fare for Murens Sikkerhed.

Det 4de Punkt besvarede Kommissionen bekræftende.

Med Hensyn til Punkt 5, Klokkespirets Konstruktion, udtalte Kommissionen, at naar Spiret opførtes af Træ alene, vilde det i Ildebrandstilfælde let kunne styrte ned i Kirkefløjen og

*) Rosen, ved hvilken der ogsaa i Tidernes Løb var gjort Forandringer, havde i Professor Meldahls Forslag faaet sin oprindelige Størrelse.

odelægge baade Riddersalen og Kirken; det foresloges derfor, at det indre Skelet skulde være at Smedejern, og at der uden om dette skulde anbringes en Træbeklædning med Kobberdække.

Professor Meldahls Forslag til Slottets Vandforsyning tiltraadtes i det hele af Kommissionen, der ogsaa udtalte sig for, at Kirken skulde forsynes med Varmeapparat, helst et Varmvandsapparat.

Endelig bemærkede Kommissionen med Hensyn til Punkt 8, at Kirkeklokker gjerne støbes af ældre Klokkemetal, og at man kun, naar saadant ikke haves tilstede, tyer til ny Legering. Da nu det ældre Klokkemetal, som fandtes paa Frederiksborg Slot, indeholdt noget rent Klokkemetal og noget ubrugbart, ansaa Kommissionen det for rettest, at det sorteredes af en sagkyndig Mand, og at det, som ikke kunde anvendes til Støbning af de nye Klokker, realiseredes til den højest mulige Pris.

Efter at Kommissionen saaledes havde afgivet sin Betænkning over de til den rettede Spørgsmaal, fremsendte Professor Meldahl under 18de Februar Forslag til Arbejderne i 1861, i hvilket der var taget fornødent Hensyn til de af Kommissionen fremsatte Bemærkninger; og efter at Indsamlingskomiteen havde erklæret, at den intet havde at erindre imod Forslaget, approberedes ved allerhøjeste Resolution af 12te April 1861 følgende Arbejder:

Ved Kirkeflojen.

1. Nedtagelse af Stilladser, Udførelse af en Frise og Arkitrav under Riddersalens Vinduer imod Carousselgaarden, Restaurering af Gesimser og af en Del af Klokke-taarnet.
2. Restaurering af Kirkens Hvælvinger og Indre.

Ved Kongeflojen.

3. Opførelse af Stilladser, Restaurering af Hovedgesimser og Kviste samt af Taarnene.
4. Opførelse af Skillerum og Henlægning af Mellembjækelag og Tagbjækelag, Opførelse af Tag og Taarnspir.

Ved Prindsessefløjen.

5. Opførelse af Stilladser, Restaurering af Hovedgesimser og Kviste samt af Taarnbygningen.
6. Tilsvarende Arbejder som 4.

Ved Konge- og Prindsessefløjene.

7. Paabegyndelse af Restaureringen af Gavle og Vinduer.

Udgiften til samtlige Arbejder, derunder indbefattet Materialanskaffelser, ansloges til 181,738 Rdl. 90 Sk.

Naar de nævnte Arbejder ved Kirkefløjen vare udførte, manglede der for Kirkens Vedkommende kun Opførelsen af Spiret og Anskaffelsen af Uhr, Orgel og Klokker, og det antoges, at ogsaa det hertil fornødne Beløb af ca. 50,000 Rdl. vilde have disponibelt, selv om man kom saa vidt, at de herhen hørende Arbejder kunde tilendebringes i Aarets Løb.

Dette opnaaedes ganske vist ikke; men inden Aarets Udgang blev dog følgende Arbejder approberede og iværksatte. For det første tillod Ministeriet under 2. Juli, at der til Anskaffelsen af et Orgel anvendtes 5,300 Rdl. Der blev ikke ved denne Lejlighed truffet Bestemmelse om dets kunstneriske Udsmykning; men senere, efter at Professor Meldahl havde indsendt et af Arkitekt Klein udarbejdet Forslag til Udsmykningen, og dette var blevet billiget af Professorerne Høyen og Worsaae der af Ministeriet vare anmodede om at udtale sig derover, tillod Ministeriet under 29. Januar 1862, at der i det ommeldte Øjemed maatte anvendes indtil 8,732 Rdl. *).

Endvidere approberedes Opførelsen af Taarnspiret paa Kirkefløjen. Som det vil erindres, havde den paagjældende Kommission af Hensyn til Kirkens Sikkerhed i Tilfælde af Ildebrand udtalt sig for, at Spirets Skelet skulde konstrueres

*) Med Hensyn til Orgelets Anskaffelse, jfr. Kammerherre Worsaaes Skrift: Optegnelser om Rosenborgsamlingen i 26 Aar af I. I. A. Worsaae. Kjøbenhavn 1886 pag. 38.

af Smedejern, hvorover der skulde anbringes en med Kobber dækket Træbeklædning. Foruden et paa disse Principper udarbejdet Forslag, der viste en Udgift af 41,717 Rdl. 49 Sk., forelagde Meldahl imidlertid tillige en Plan, hvorefter Spiret skulde opføres alene af Træ og beklædes med Kobber, og hvorefter Udgiften kun vilde blive 25,77½ Rdl. 24 Sk. Meldahl anbefalede denne sidste Plan til Antagelse, idet han fremhævede, at, selv om den af Kommissionen valgte Plan antoges, vilde Spiret komme til at indeholde store Masser af Træ, saa at det i hvert Fald, hvis det antændtes, vilde medføre stor Fare for Kirkefløjen; at man ved Anbringelsen af passende Sikkerhedsforanstaltninger vilde kunne sikre Spiret imod Antændelse, samt at man ved at vælge Trækonstruktionen og saaledes spare ca. 16,000 Rdl. vilde vinde Midler til at udføre forskellige Restaureringsarbejder ved de andre Slotsfløjes Ydre, som i modsat Fald vistnok maatte opgives. Til disse Betragtninger sluttede Indsamlingskomiteen og Finantsministeriet sig, og under 4de September 1861 bifaldt Hs. Maj. Kongen den af Finantsministeriet i Overensstemmelse hermed nedlagte allerunderdanigste Forestilling.

Endelig indstillede Professor Meldahl, at der til følgende Arbejders Udførelse stillede til Raadighed:

	Rdl.	Sk.
1. a. til Restaurering af Vinduerne i Kongefløjens øverste Etage og til Opførelse af 2 Halv- gavle i samme Fløj.....	3,950.	46
b. til do. af Vinduerne i Prindsessefløjens øverste Etage og til Opførelse af en Gavl i denne Fløj.....	3,764.	27
2. til Marmor- og Alabastarbejderne i Kirke- fløjen.....	2,106.	»
3. til Nedtagelse og Gjenopførelse af en Hvælving sammesteds.....	3,984.	»
4. til Marmorarbejder i »Rosen« i Kongefløjen..	1,332.	»

i Alt... 15,136. 73

hvilket Beløb Ministeriet under 26de September stillede til Raadighed, idet det som sædvanlig paalagdes Meldahl at drage Omsorg for, at Arbejderne holdtes i den oprindelige Stil. Her skal dog bemærkes, at den sydligste Hvælving i Kirken, der før Branden var helt af Stuk, nu blev gjort af Sandstensripper med Stukkapper, hvilken Konstruktion var anvendt ved alle de øvrige Hvælvinger i Kirken. Grunden til, at denne Hvælvingss Konstruktion havde været en anden end de øvriges, maa søges deri, at den sydlige Ende af Kirken oprindelig har været fraskilt selve Kirken — i hvilket Øjemed er ubekjendt — ganske paa samme Maade, som den nordlige Ende — med Bedestolen — endnu findes fraskilt. Da Kirken saa senere blev udvidet, maatte der selvfølgelig gives den sydlige Hvælving samme Udseende som de andre, men først da Hvælvingen under Slotsbranden var bleven ødelagt, blev den restaureret saaledes, at den saavel i Henseende til Konstruktion som i ydre Henseende ganske kom til at svare til de andre.

Samtidig hermed begjærede Ministeriet fra Meldahl en fuldstændig Oversigt over, hvad der allerede var medgaaet til de udførte Arbejder, og hvad der endnu vilde medgaae til Gjennemførelsen af det Program, Indsamlingskomiteen havde fremsat, samt Underretning om, hvorvidt det for hele Byggeforetagendets Skyld kunde være af Interesse, at et eller flere Arbejder, hvortil man ikke for Tiden havde Midler sikrede, udførtes i Løbet af Aarene 1861—62, idet Ministeriet i bekræftende Fald muligen vilde søge de fornødne Beløb bevilgede ved Optagelse paa Monarkiets Budget for Finantsperioden 1862—64. Professor Meldahl indberettede herefter:

Rdl. Sk.

1. at der indtil den 25de September 1861 var medgaaet i alt	124,320. 92
2. at der til Arbejder, paa hvilke der var meddelt Approbation, yderligere vilde medgaae.	192,652. 25
3. at der til Arbejder ved Kirkefløjen endnu behøvedes:	

At overføre .. 316,973. 21

	Rdl.	Sk.	Rdl.	Sk.
			316,973.	21
til Klokkerne	5,333.	32		
- Uhrværket.....	4,000.	»		
- Orgelets Udsmykning	8,732.	»		
- Maler- og Forgylderarbejde i Kirken og til Istandsættelse af Kirkens Gulv.....	10,000.	»		
- Vindueskarme og Ruder i Riddersalen	2,000.	»		
			30,065.	32
4. samt at der til Arbejder ved Konge- og Prindsessæfløjene foreløbig var anslaaet: til Fuldførelsen af den udvendige Istandsættelse	55,000.	»		
- Marmorgalleriets Istandsættelse	25,000.	»		
- Istandsættelse af Portpartiet m. v.	9,000.	»		
			89,000.	»
Den samlede Udgift blev saaledes...	436,038.	53		
hvorfra imidlertid var at drage: Værdien af den paa Slottet værende Materialbeholdning..	34,000 Rdl.			
Besparelser paa de alt appro- berede Overslagssummer	4,000	—		
			38,000.	»
			Igjen...	398,038. 53
Til Dækning af denne Sum havdes:				
1. Kongerigets Bidrag til Slots- kirken ..	50,000 Rdl.			
2. Bidrag ved Indsamlingskomiteen	310,000	—		
			360,000.	»

Til Gjennemførelsen af Komiteens Program vilde der saaledes komme til at mangle ca. 40,000 Rdl.; og efter at Ministeriet gennem Komiteen havde forskaffet sig Vished om, at der ikke

fra den kgl. Civilliste kunde ventes noget yderligere Bidrag end det alt ydede, første Bidrag, blev denne Sum optaget paa Budgetforslaget for 1862—64, og bevilget.

Nu var altsaa Foretagendets videre Fremme efter den vedtagne Plan sikret, og her skal kun kortelig dvæles ved nogle enkelte af de senere approberede Arbejder, idet der iøvrigt henvises til den nedenfor givne Fortegnelse over de udførte Arbejder.

I Slotskirkens Taarn var der før Branden anbragt 5 Klokker, nemlig en stor Klokke af flad Form i Spiret og 4 mindre Klokker af almindelig Form i Taarnets øverste Etage. Af disse blev de to næststørste ikkun anvendte til Ringning, medens de 3 andre stod i Forbindelse med Taarnuhret; paa den mindste sloges Kvartérslagene, paa den næstmindste Fuld-timeslagene, og disse repeteredes paa den største Klokke; disse 3 Klokker kunde dog tillige anvendes til Ringning. Da det var Hensigten saa vidt muligt at restaurere Slottet i Overensstemmelse med det oprindelige, blev det anseet ønskeligt, at de nye Klokker, som skulde anskaffes til Taarnet, saavel i Antal som i Henseende til Form og Toneforhold kom til at svare til de tidligere; og efterat Professor Meldahl havde indsendt et Forslag, ifølge hvilket Klokkerne skulde have en Vægt af henholdsvis 6,000, 5,000, 2,000, 1,100 og 700 Pd, indhentede Ministeriet en Erklæring om Toneforholdet fra tvende sagkyndige Mænd, Professorerne Hartmann og Holten, der udtalte, at de nye Klokker ved at støbes efter Forholdet a , $\bar{e}$, $\bar{a}$, $\bar{h}$, $\bar{c}$ vilde danne en lignende Samklang som de ældre Klokker og have omtrent den nys angivne Vægt.

Meldahl havde derhos foreslaaet, at de nye Klokker skulde forsynes med lignende Inskriptioner som de, der havde været anbragte paa de gamle, og over dette Punkt — som ogsaa med Hensyn til den foreslaaede Form og Toneklangen — udbad man sig en Udtalelse fra Indsamlingskomiteen. I sin Erklæring over Sagen udtalte Komiteen, at den tiltraadte Forslaget i det hele, men at den efter de gamle Indskrifters Affattelse, Indhold og Sprog ikke kunde tilraade, at disse ligefrem skulde

gjengives; den havde derfor overdraget det til det ene af sine Medlemmer, Professor Worsaae, at udarbejde Forslag til nye Inskriptioner, og forelagde nu disse, om hvilke der var konfereret med Digterne H. C. Andersen og C. Ploug, til Approbation.

Inskriptionerne var følgende:

Klokken Nr. 1 (den store Klokke).

Indskrift helt rundt: »Danmarks Konge og hans Folk lod mig støbe til det gjenrejste Frederiksborg. Aar 1862.«

Paa den ene Side: C. IV., paa den anden Side: F. VII., og derunder:

»I Luerne nedsank til Danmarks Sorg
Med Taarne og Klokker den stolte Borg.
Af Ilden igjensødt minder min Røst
Hver Time om Herren, om Sorg og Trøst.«

Klokken Nr. 2.

Paa den ene Side: C. IV., paa den anden: F. VII.
Aar 1862.

»Hvor Husets Grundsteen i Guds frygt er lagt,
Den hedeste Lue har ingen Magt.«

Klokken Nr. 3 (den egentlige Kirkeklokke).

Paa den ene Side: C. IV., paa den anden: F. VII.
Aar 1862.

»Kongen og Folket i Fromhed paany
Kirken lod bygge og taarne mod Sky,
Thi er det med Tak til Gud, hver Gang
Jeg atter kalder til Bøn og Sang.«

Klokken Nr. 4.

Paa den ene Side: F. VII., paa den anden: det danske Vaaben.

Aar 1862.

»Ilden, som smelted Klokker
og styrted Taarne ned,
Prøvede Danekongens
og Folkets Kjærlighed.«

Klokken Nr. 5.

Paa den ene Side: F. VII., paa den anden: det danske Vaaben.

Aar 1862.

»Beskjærm, o Gud, ved Din Naade stærk
Det her fuldbagte Enigheds Værk.«

De to mindste af de oprindelige Klokker vare støbte Aar 1512 og andetsteds fra henflyttede til Frederiksborg; af Hensyn hertil formentes Klokkerne Nr. 4 og 5 ikke at burde prydes med Christian IV.'s Navnechiffer.

Overensstemmende med Foranstaaende nedlagde Finantsministeriet allerunderdanigst Forestilling om Anskaffelsen af Klokkerne for en Sum, der efter Fradrag af Værdien af det ældre Klokke-metal, som tildels agtedes anvendt til Støbningen af de nye, ansloges til 6,500 Rdl., om deres Størrelse, Form og Klang samt om Inskriptionerne, og ved allerhøjeste Resolution af 18de Juni 1862 bifaldt Hans Majestæt Kongen Indstillingen.

Den virkelige Udgift til Klokkerne blev imidlertid 10,240 Rdl., hvilket hidrørte fra, at ikkun en forsvindende Del af det gamle Klokke-metal viste sig egnet til atter at benyttes, medens Resten, 13,598½ Pd., maatte sælges dels underhaanden dels ved Auktion og kun indbragte 2,757 Rdl. 87 Sk.

Til Anskaffelse af et Uhr til Kirketaarnet var der allerede under 16de Juni 1861 tilladt anvendt et Beløb af 4,000 Rdl. — Det ved Branden ødelagte Uhr slog Timeslag og Kvartérslag, saaledes som ovenfor ommeldt, og det var derhos forsynet med et Klokkespil, »Sangværk«, som spillede en Psalmemelodi; da Midlerne imidlertid ikke strakte til til at anskaffe et Uhr ganske som det gamle, blev der opsat et, der angav Tiden paa samme

Maade som dette, men uden Sangværk. Det blev leveret af en af Danmarks bedste Uhrfabrikanter, A. Funch, og indrettedes saaledes, at det eventuelt kunde sættes i Forbindelse med et Sangværk. Et saadant vil nu i den nærmeste Fremtid blive anbragt, jfr. herom pag. 42.

Som foran bemærket, blev der ved den allerhøjeste Resolution af 4de September 1860 taget det Forbehold, at den Brandmur, som skulde opføres mellem Kirkefløjen og Kongefløjen, skulde føres igjennem Kobberdækningen med en Højde, der nærmere vilde være at fastsætte. Denne Bestemmelse blev senere, ved allerhøjeste Resolution af 21de December 1861, forandret ifølge Forslag fra Meldahl, som støttet paa Udtalelser fra flere sagkyndige fremhævede, at denne Forholdsregel vilde virke uheldigt for Slottets Ydre, samt at der ved at give Muren en tilstrækkelig Tykkelse og ved at anbringe Filtbeklædning paa Murens Forskalninger kunde skaffes den størst mulige Garanti imod, at en i den ene Fløj opstaaende Ild forplantede sig til Nabofløjen. En tilsvarende Brandmur blev opført mellem Konge- og Prindsessefløjen.

En uventet Hindring for Gjennemførelsen af Byggeforetagendet viste sig, da man skulde skride til Restaureringen af Kirkens Hvælvinger. Den Skade, som ved Branden var tilføjlet disse, antoges at være forholdsvis ringe og ikke større, end at den kunde afhjælpes ved en grundig Reparation; nu viste det sig imidlertid, at de under Branden nedstyrkede Masser havde virket saa forstyrrende paa den indbyrdes Sammenhæng af Hvælvingernes Bestanddele, at en fuldstændig Ombygning af dem alle var uundgaaelig nødvendig; og dette Arbejde vilde medføre en Merudgift udover det paaregnede af 15,000 Rdl., hvoraf dog ca. 7,000 Rdl. kunde dækkes ved det, som var besparet paa andre Arbejder. Det manglende Beløb, 8,000 Rdl., kunde derimod, hvis Arbejderne skulde fremmes efter den én Gang vedtagne Plan, ikke skaffes tilveje paa anden Maade end ved Bevilling af et nyt Tilskud fra Statskassen. — Desuden var der et andet Arbejde, hvis Udførelse netop paa dette Tidspunkt

maatte ansees som meget magtpaaliggende, skjønt det egentlig ikke laa indenfor Rammen af de Arbejder, der omhandlede i Indsamlingskomiteens Program; det var Opførelsen af Stentrapperne i Slottets Taarne. Hidtil havde Opgangen til Slottets Etager efter Branden maattet skee ad nogle Træløbebroer; men det var indlysende, dels at disse under en Ildebrand vilde medføre forøget Fare for Slottet, dels at det vilde være meget vanskeligt, ja forbundet med Fare for Slukningsmandskabet at færdes paa dem, og det blev derfor fundet særdeles ønskeligt, om dette Forhold kunde blive forandret; desuden vilde Stentrapperne, som skulde ligge op til Taarnenes Murværk, komme til at danne en naturlig og strængt taget nødvendig Støtte for Taarnmurene. Det til Anbringelse af Stentrapperne fornødne Beløb af ca. 12,000 Rdl. blev derfor søgt bevilget i Forbindelse med nysnævnte 8,000 Rdl., og af den samlede Sum 20,000 Rdl. blev et Beløb af 15,738 Rdl. ved Lov om Tillæg til Statsudgifter for Finantsperioden 1864—66 bevilget som Kongerigets og Hertugdømmet Slesvigs Andel, medens Resten skulde bæres af Hertugdømmet Holsten; efter Krigen blev Restbeløbet bevilget ved Lov af 27de Marts 1866 om Udgifter for Finantsperioden 1866—68.

Efter at der ved Indenrigsministeriets*) Resolution af 20de September 1866 var meddelt Tilladelse til Anskaffelse af Vinduer i Stueetagen og af en Del udvendige Døre (jfr. Fortegnelsen nedenfor), stod der af de af Indsamlingskomiteen tilsigtede Arbejder kun 2 tilbage, nemlig Restaureringen af Marmorgalleriet og af Brolægningen i den indre Slotsgaard; men nu vare Midlerne til Slottets Gjenopførelse udtømte, og saavel de nysnævnte Arbejder som Istandsættelsen af Slottets Indre, navnlig af Riddersalen og Rosen, maatte have været opsatte til Udførelse i en ubestemt Fremtid, hvis ikke Kunstflidslotte-

*) Ifølge allerhøjeste Resolution af 26de Marts 1865 var Bestyrelsen af de kongelige Slotte overgaaet til Indenrigsministeriet.

riet*) og Kapitain, Brygger J. C. Jacobsen havde ydet saa betydelige Tilskud, at Restaureringen saavel af Slottets Ydre som af dets Indre kunde fortsættes med usvækket Kraft, ja i et Omfang, som langt overgik, hvad man oprindeligt havde tænkt.

Ved Skrivelse til Finantsministeriet af 25de Februar 1864 (Bilag 4) tilbød Kunstflidslotteriets Bestyrelse at anvende det siden Lotteriets Oprettelse indvundne Overskud til Istandsættelsen af saadanne Lokalteter i Slottet, som havde kunstnerisk Værd, f. Ex. Bedestolen og Rosen, og androg i Henhold hertil om, at det maatte betroes den under fornøden Kontrol at lade førstnævnte Lokale restaurere, saasnart Planer og Overslag vare indsendte til og approberede af Ministeriet. Dette Tilbud modtoges med Tak, og efter at Arkitekturmaler Heinrich Hansen havde udarbejdet Planer og Overslag, der viste en Udgift af ca. 16,000 Rdl., erholdt Lotteriet Bemyndigelse til selv at lede Arbejderne, saaledes at de dertil medgaaende Beløb udbetaltes af samme uden — som Tilfældet havde været ved de andre Arbejder — at gaae igjennem Indsamlingskomiteen og Ministeriet.

Til Udsmykning af Bedestolen tilbød Kapitain Jacobsen at skjenke 23 bibelske Billeder, malede af Professor Carl Bloch, og dette smukke Tilbud blev med Tak modtaget af Ministeriet. For Malerierne betalte Kapitain Jacobsen i alt 32,200 Kr.

Det næste Arbejde, som Kunstflidslotteriet bekostede, vedrørte Slottets Ydre. Heraf henstod endnu, som foran bemærket, Marmorgalleriet i samme Tilstand som efter Branden; men efter at Professor Meldahl under 25de Oktober 1869 havde meddelt,

*) Kunstflidslotteriet havde iøvrigt ogsaa bidraget til den foran ommeldte Gruppe af Arbejder; da der nemlig savnedes Midler til Fuldførelsen af Forgylningen af Kirkens Forziringer, til Opførelsen af Rosens Hvælvinger og til disse Hvælvingers Afpuksning samt til Henlægning af Gulvpaa Bjælkerne, hvilke Arbejder det var særdeles vigtigt at faae udført, henstillede Ministeriet til Lotteriet, om samme vilde afgive de dertil nødvendige Beløb, nemlig henholdsvis 4,000 Rdl., 3,000 Rdl. og 3.700 Rdl., og heri indvilgede Lotteriet.

at Lotteriet havde indsamlet et saa stort Beløb, at Galleriets Istandsættelse kunde paabegyndes, og efter at Lotteriet paa Forespørgsel fra Ministeriet havde lovet at yde det fornødne Beløb, blev Meldahl bemyndiget til at bringe Arbejdet til Udførelse.

Til Galleriets Hovedmasse blev der benyttet Granit, og af Figurerne blev de nederste huggede i Sandsten, medens de 7 øverste blev støbte i Zink, idet der dog gaves dem samme Farve som Sandstensfigurerne.

Restaureringen af Marmorgalleriet var tilendebragt i Midten af Aaret 1875 og kostede 93,758 Kr. 74 Øre.

Samtidig hermed lod Kunstflidslotteriet efter dertil fra Ministeriet indhentet Tilladelse Kavalérstolen i Slotskirken og den udenfor værende Gang samt Glasmalerierne i Bedestolens Vindue istandsætte, hvortil medgik 15,486 Kr. 90 Øre.

Endelig fuldendtes Restaureringen af Slottets Ydre i Tiden fra 1873 til 1875, idet Brolægningen i den indre Stotsgaard da blev omreguleret. Hertil medgik et Beløb af 23,703 Kr. 45 Øre.

Nu stod Slottet, i sit Ydre lige saa skjønt og storartet som før Branden, men uden en dertil svarende indre Udstyrelse. Kun Kirken og Bedestolen vare istandsatte og Rosens Restaurering paabegyndt ved Opførelsen af Hvælvinger og Søjler; i den øvrige Del af Slottet vare vel alle Skillerum, Trapper, Bjælkelag og Hvælvinger fuldførte, men der havde intet kunnet gjøres for Lokalernes Udstyrelse, saa at Slottet foreløbig var ubeboeligt.

Der blev dog snart taget fat ogsaa paa denne Del af Slottet. Det havde nemlig stedse været Kunstflidslotteriets Ønske, hvis det lod sig gjøre, at restaurere Riddersalen; og et Hensyn, som her stærkt gjorde sig gjældende, var, at der ved denne Lejlighed var Udsigt til, at Billedskærerindustrien her i Landet, som i lang Tid havde ført en hensygnende Tilværelse, i en væsentlig Grad kunde ophjælpes, da der vilde behøves mange Kunstneres Medvirkning til Udførelsen af Riddersalens

Udsmykning. Lotteriets Bestyrelse anholdt derfor i Slutningen af Aaret 1874 om Bemyndigelse til, efterhaanden som Midlerne indkom, at anvende indtil 100,000 Kr. til dette Arbejde, som skulde ledes af Slottets Bygmester, Etatsraad Meldahl under Medvirkning af Etatsraad Heinrich Hansen, idet den derhos meddelte, at der af Kapitaïn, Brygger Jacobsen var til-sagt et betydeligt Tilskud. Ministeriet meddelte under 14de November den begjærte Bemyndigelse, og henimod Midten af Aaret 1875 begyndtes Arbejderne.

Foruden de nævnte 100,000 Kr. lovede Lotteriet i 1877 20,000 Kr., i 1878 20,000 Kr. og i 1879 34,000 Kr., i alt altsaa 174,000 Kr. Disse Bidrag kunde imidlertid ikke indgaae regelmæssigt, og ikke heller kunde Lotteriet holde Skridt med Arbejderne, og heraf blev Følgen, at de disponible Midler allerede i Slutningen af 1877 vare opbrugte; der var da forbrugt Kapitaïn Jacobsens Gave, 40,000 Kr., og 44,000 Kr., som Lotteriet havde indbetalt. Men da Kapitaïn Jacobsen af Interesse for at Restaureringen af Riddersalen kunde blive tilendebragt omtrent samtidig med Restaureringen af de andre Fløje (hvorom nedenfor), tilbød forskudsvis at udrede 57,000 Kr. paa Betingelse af, at dette Beløb efterhaanden blev ham refunderet af Lotteriet, kunde Arbejdet fortsættes.

Kapitaïn Jacobsen skjænkede derhos foruden fornævnte 40,000 Kr. følgende Beløb til Udsmykning af Riddersalen:

Til Prøvedekorationer paa Væggene og i Vindues-	Kr.	Ø.
lysningerne nærmest kaminen	4,514.	80
til Væggemalerier	17,882.	25
til forsølvede Ornamenter til Kaminen	9,800.	»
	32,197. 05	

Restaureringen sluttedes i Midten af 1884 og kostede ialt 250,618 Kr. 99 Øre.

Hvad der udover de hidtil nævnte Arbejder er blevet foretaget til Frederiksborg Slots Restaurering, skyldes Kapitaïn Jacobsens Initiativ, og Udgifterne dertil ere blevne dækkede af

ham. I Slutningen af Aaret 1876 meddelte Indsamlingskomiteen saaledes, at Kapitain Jacobsen havde tilbudt et Bidrag af 20,000 Kr. til Istandsættelsen af »Rosen« i Kongefløjen paa Vilkaar, at denne Sum udelukkende skulde anvendes til:

1. Hvælvingernes fuldstændige Restaurering med Puds og Stukaturarbejde,
2. Lægning af Flisegulvet,
3. Anskaffelse og Opstilling af Kaminen.

Komiteen indstillede derhos, at Etatsraad Meldahl maatte blive bemyndiget til at lade de fornødne Arbejder udføre overensstemmende med et af ham udarbejdet Overslag, der viste en Udgift af 20,500 Kr. — Denne betydelige Gave modtoges selvfølgelig med stor Paaskjønnelse; og samtidig med at Ministeriet anmodede Komiteen om at bringe Kapitain Jacobsen Ministeriets Tak, blev Etatsraad Meldahl bemyndiget til at bringe de foreslaaede Arbejder til Udførelse.

Istandsættelsen af »Rosen« medførte en Udgift af 26,836 Kr. 94 Øre, hvilket Beløb helt blev tilskudt af Kapitain Jacobsen.

Af endnu større Betydning blev dog dennes Forhold overfor Istandsættelsen af Konge- og Prindsessefløjene.

Under 15de Maj 1877 tilskrev Indsamlingskomiteen Indenrigsministeriet saaledes:

»Fra Hr. Capitain, Brygger Jacobsen, der, som Ministeriet bekjendt, allerede gjentagne Gange med stor Liberalitet har ydet meget betydelige Summer til Istandsættelsen af Frederiksborg Slot, navnlig af Riddersalen og Rosen, har Comiteen atter havt den Glæde, i hosfølgende Skrivelse af 19de f. M. at modtage et Tilbud af 200,000 Kr. til den indre Istandsættelse af hele Kongefløjen, under Forudsætning, at denne Fløj indrettes til et nationalhistorisk Musæum. Som den ligeledes vedlagte Erklæring med Overslag fra Bygningsinspecteuren, Hr. Etatsraad Meldahl, godtgjør, vil den nævnte Sum være tilstrækkelig til en fuldstændig indre Istandsættelse af hele Kongefløjen paa en værdig, baade til Slottets Stil og til det tilsigtede Øjemed svarende Maade. Den i saa Henseende nødvendige Forandring

af det ellers i Kongefløjens Midte paatænkte Trappeanlæg, som ovenikjøbet vilde blive en ny Tilsætning til den oprindelige arkitektoniske Ordning, turde ligeoverfor Gjennemførelsen af en saa omfattende og betydningsfuld Plan næppe kunne komme i Betragtning.

Med Hensyn til Planen selv, da gaaer denne ud paa, dels i Forbindelse med Kirken, Rosen, Riddersalen og Conseil-salen, hvis Udsmykning alt er fuldført eller nærmer sig sin Afslutning, at tilvejebringe for Kongehuset et storartet Festlokale ved Kroninger og andre Højtideligheder, fremmede Fyrsters Besøg o. d., dels at skaffe det danske Folk en Slags Erstatning for de under Slottets Brand tabte nationalhistoriske Gjenstande ved paany at danne et fædrelandsk Musæum, som ved den malende og bildende Kunsts Hjælp kunde levendegjøre Forestillingen om vigtige Begivenheder og berømte Personer fra Valdemarernes Tid til vore Dage. Hr. Capitain Jacobsen gjør imidlertid udtrykkelig opmærksom paa, at et saadant, nærmest til Vækkelsen og Befæstelsen af Folkets Nationalitetsfølelse bestemt Musæum ikke skulde concurrere med eller gribe ind »i de paa Studiet af Kulturhistorien beregnede herværende Samlinger«. Det er vel hans Tanke, saavidt muligt, og navnlig saavidt det kan skee uden Skade for andre offentlige Musæer, at samle originale Billeder, Buster og Portraitstatuer af berømte Mænd og Kvinder i Forbindelse med Gjenstande, som have tilhørt dem, eller som slutte sig til særlig vigtige historiske Begivenheder. Men i de Tilfælde, hvor saadanne Originaler ikke kunne erhverves eller hvor man maatte finde Betænkelig-hed baade ved at udsætte dem for en gentagen Ildsvaade og ved at henflytte dem til et for deres almindelige Benyttelse af Publikum mindre hensigtsmæssigt Sted, er det Mening at erstatte dem ved kunstneriske Gjengivelser, ja selv, hvor tidligere Afbildninger af historiske Personer og Begivenheder ganske mangle, skulde den nyere Kunst ved ideale Fremstillinger søge at afhjælpe disse Savn.

Rundt om i Landet ved offentlige Institutioner, i Kirker,

paa Herregaarde og i anden privat Besiddelse findes mange højst mærkelige historiske Billeder, som hidtil ere ukjendte for Almenheden, og som det, især efter de ved Frederiksborgs Brand lidte Tab, vilde være af den største Interesse at faa samlede, om end kun i Copier, paa et dertil saa fortrinlig skikket Sted, som det gjenrejste Frederiksborg. Det her paa-tænkte Musæum vilde desuden kunne komme til at omfatte Portræter og billedlige Fremstillinger fra Danmarks nyeste Historie, som har gyldigt Krav paa i Tide at blive illustreret, hvortil den fornødne Plads ikke vil kunne afgives af de allerede bestaaende offentlige Samlinger.

Forsaauidt som nogen Betænelighed ved Approbationen af Capitain Jacobsens Plan maatte kunne opstaae ved de formentlig til dens Gjennemførelse i sin Tid medgaaende Bekostninger, maa det fremhæves, at et betydeligt Materiale til Udsmykningen af Kongefløjen og til Paabegyndelsen af et national-historisk Musæum, dér allerede, uden nogen Bekostning, vil kunne skaffes tilveje. Foruden de til Riddersalen hørende store historiske Portræter, som næsten alle ere reddede fra Branden, henligge nemlig paa forskjellige Steder flere større Billeder, Buster m. m., som ikke egne sig for de nuværende Samlinger, men som netop ere blevne forbeholdte til en eventuel Anvendelse paa Frederiksborg. Der vil saaledes strax, naar Decorationen af de paagjældende Lokaler i Kongefløjen er fuldført, kunne gjøres en god Begyndelse, og der kan næppe være mindste Tvivl om, at denne Begyndelse vil ved velvillig Samvirken mellem det Offentlige og private Velyndere hurtig komme til at antage større Dimensioner.

Comiteen tillader sig af disse Grunde eenstemmig at anbefale Modtagelsen af Hr. Capitain Jacobsens patriotiske Tilbud under Forudsætning af Oprettelsen af et nationalhistorisk Musæum. Comiteen, der hidtil ganske har savnet Pengemidler til en saa gennemgaaende indre Istandsættelse af Kongefløjen, som nu er stillet i Udsigt, maa udtale sin fulde Anerkjendelse af en Plan, som baade bringer Slottets højst trængende indre Restauration

et vigtigt Skridt videre, og som tillige vil bidrage til at forhøje Kongehusets Glands og til at gjenoplive de fædrelandskhistoriske Minder i Folket. Comiteen nærer ogsaa det tillidsfulde Haab, at Tilbudet med den dertil knyttede Plan vil finde Bifald hos det høje Ministerium, og at Samme gunstig vil forelægge for Hs. Majestæt Kongen til allerhøjeste Resolution:

1. at Comiteen bemyndiges til at modtage det af Hr. Capitain, Brygger Jacobsen gjorte Tilbud om at yde 200,000 Kr. til den indre Istandsættelse af Kongefløjen paa Frederiksborg, imod at denne Fløj fremtidig anvendes dels til Festlokale ved større Højtideligheder i Kongehuset, dels til Anbringelsen af et nationalhistorisk Musæum;
2. at den tidligere paatænkte nye og store Trappe i Kongefløjens Midte bortfalder;
3. at der ydes Capitain Jacobsen en ganske særlig Tak for hans vedvarende varme og patriotiske Interesse for Restaurationen af Frederiksborg.

Forsaavidt disse Forslag maatte blive allernaadigst stadfæstede, er Comiteen endvidere saa fri at henstille, at det høje Ministerium vilde paalægge Bygningsinspecteuren, Hr. Etatsraad Meldahl, at forberede og udføre, i Henhold til den medfølgende, af ham udarbejdede Plan, Restaurationen af Kongefløjens Indre, saasnart de dertil fornødne Midler ere komne tilstede.«

Kjøbenhavn, den 15de Maj 1877.

Comiteen til Modtagelse af Bidrag til Frederiksborg Slots
Gjenopførelse.

J. P. Trap. Broberg. L. P. Holmblad. J. J. A. Worsaae.

Som ommeldt i denne Skrivelse manglede Indsamlingskomiteen ganske Midler til at kunne iværksætte et saa stort Foretagende som Kongefløjens indre Udstyrelse; og da det ej heller kunde ventes, at Staten selv vilde overtage Atholdelsen af de dermed forbundne Udgifter, var Kapitain Jacobsens Tilbud særdeles velkomment. For saa vidt der til Tilbudet var knyttet den Forudsætning eller Betingelse, at Kongefløjen fremtidig skulde

anvendes dels til Festlokale ved større Højtideligheder i Kongehuset dels til Anbringelsen af et nationalhistorisk Musæum, vandt ogsaa denne Side af Sagen Ministeriets Bifald, da en saadan Anvendelse var i Samklang med den Brug, der alt tidligere havde været gjort af Slottet, og med de rige historiske Minder, som knyttede sig til dette. Det kunde dog ikke lades ude af Betragtning, at Slottets Anvendelse paa den tilsigtede Maade maatte antages at ville medføre forøgede Udgifter til Renholdelse, Tilsyn o. l.; men ligesom man maaske kunde antage, at disse Udgifter vilde kunne dækkes ved den Betaling, som det formentlig vilde være rigtigt at lade de besøgende erlægge for at bese Kongefløjen og det paatænkte Musæum, saaledes nærede man ingen Tvivl om, at Rigsdagen i fornødent Fald med Beredvillighed vilde bevilge de forholdsvis saare ringe Beløb, hvorom der her kunde blive Tale. Dog forment Ministeriet, at Administrationen savnede Bemyndigelse til paa egen Haand at paadrage Statskassen nogen Forpligtelse i saa Henseende. Ministeriet nedlagde derfor under 25de Juni 1877 allerunderdanigst Forestilling om:

- »I. at Komiteen til Modtagelsen af Bidrag til Frederiksborg Slots Gjenopførelse bemyndiges til at modtage det af Kapitein, Brygger J. C. Jacobsen, R. af D. og Dbmd., gjorte Tilbud om at yde 200,000 Kr. til den indre Istandsættelse af Kongefløjen paa Frederiksborg Slot, imod at denne Fløj fremtidig anvendes dels til Festlokale ved større Højtideligheder i Kongehuset dels til Anbringelse af et nationalhistorisk Musæum, under Forudsætning af, at der ikke herved paadrages Staten nogen Forpligtelse til at bringe pekuniære Ofre i denne Anledning,
- 2. at Istandsættelsen af Kongefløjen skeer i det Væsentlige i Overensstemmelse med de foreliggende af Etatsraad, Bygningsinspektør Meldahl udarbejdede Planer og Overslag,«

og under samme Dato bifaldt Hs. Maj. Kongen allernaadigst denne Indstilling.

Ved Indenrigsministeriets Skrivelse af 27de s. M. blev Etatsraad Meldahl derefter bemyndiget til at forestaae Forberedelsen og Udførelsen af Restaureringsarbejderne.

I Anledning af det i nysnævnte kongelige Resolution til Modtagelsen af Gaven knyttede Forbehold, nemlig at der ikke ved den maatte paadrages Staten nogen pekuniær Forpligtelse, indgav Kapitain Jacobsen under 5te April 1878 et Andragende til Hs. Maj. Kongen om Sanktion paa, at der i Henhold til den nævnte Resolution maatte oprettes et nationalhistorisk Musæum i Kongefløjen paa Frederiksborg Slot, og at der til dette Musæums Dannelse og stadige Udvikling maatte ydes et fast aarligt Bidrag af »Carlsberg Fondet« af 10,000 Kr., imod at han ved et nyt Gavebrev tilsikrede Fondet en tilsvarende Forøgelse i dets aarlige Renteindtægt, samt at Musæet blev underlagt en Bestyrelse, bestaaende af 3 Medlemmer, nemlig et af Hs. Majestæt paa Kongehusets Vegne udnævnt Medlem, den kgl. Musæumsdirekteur (Kammerherre Worsaae) og et af det kgl. danske Videnskabernes Selskab valgt Medlem af »Carlsberg Fondets« Direktion, og under s. D. reskriberede Hs. Majestæt Kongen Indenrigsministeren, at han bifaldt Indstillingen (se Bilag 5). Det kongevalgte Medlem af Bestyrelsen blev Etatsraad Meldahl; det kgl. danske Videnskabernes Selskab valgte Professor, Dr. phil. E. Holm til Medlem.

Af Bestyrelsen blev der paa Ministeriets Foranledning udarbejdet Forslag til Statuter for Musæet, hvilket Forslag under 7de Oktober 1878 erholdt allerhøjeste Approbation (Bilag 6). Ifølge Statuternes § 4 kunde Bestyrelsen ved énstemmigt Valg tilkalde 1 eller højst 2 Tilforordnede med Stemmeret ved Anskaffelsen af Kunstværker, dog saaledes at Valget skulde indstilles til Hs. Majestæts Approbation, og Bestyrelsen valgte i Henhold til denne Bestemmelse Kapitain Jacobsen som Tilforordnet, hvilket Valg approberedes af Kongen under 31te s. M.

Efterhaanden som Restaureringen af Lokalerne i Kongefløjen skred frem, og Bestyrelsen for Musæet blev sat i Stand til at foretage en passende kronologisk Fordeling af Værelserne,

viste det sig, at denne Fløj alene ikke vilde kunne afgive tilstrækkelig Plads for Musæet; dette skulde efter den for samme lagte Plan danne en Fortsættelse og Udvikling i større Omfang af de danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg og optage Minder fra Danmarks Historie i Fortid, Nutid og Fremtid; men det var indlysende, at Kongefløjen vanskelig nok vilde kunne rumme Minderne fra Fortiden, end sige omfatte de nyeste Tidsrum af Danmarks Historie. Musæumsbestyrelsen maatte derfor ansee det for ønskeligt, om der kunde skaffes mere Plads, og den androg derfor i September 1880 om, at ogsaa Lokalerne i Prindsessefløjen maatte overlades Musæet. At en saadan Udvidelse kunde paatænkes, skyldtes atter Kapitain Jacobsens storartede Liberalitet, idet han havde erklæret sig villig til at udrede Bekostningerne ved Restaureringen af Lokalerne i den nævnte Fløj i samme Stil som Kongefløjens Lokaler under Forudsætning af, at de blev stillede til Raadighed for Musæet, og tilsagt en Sum af indtil 200,000 Kr. i dette Øjemed.

Ved denne nye, store Gave fra Kapitain Jacobsen vilde det blive muligt i alt væsentligt at bringe Gjenopførelsen af Frederiksborg Slot til Afslutning; da derhos den Forudsætning med Hensyn til Lokalernes Anvendelse, som var knyttet til Tilbudet, fuldstændig vandt Ministeriets Tilslutning, nedlagde dette allerunderdanigst Forestilling i Overensstemmelse med Foranstaaende, og ved 2de Resolutioner af 13de Oktober 1880 bifaldt Hs. Majestæt allernaadigst, dels at Kapitain Jacobsens Tilbud blev modtaget, dog under samme Forbehold som tidligere, nemlig at der ikke derved maatte paadrages Staten nogen pekuniær Forpligtelse, dels at Musæet maatte udvides til ogsaa at omfatte Prindsessefløjen.

Musæets særlige Formaal var ifølge Statutterne »at danne et Hjemsted for vækkende og mere omfattende Fremstillinger af fædrelandsk-historiske Minder fra Kristendommens Indførelse i Danmark til den nyeste Tid.« »Foreløbig skal Musæet nærmest søge at belyse de ældre Tidsrum fra Kristendommens til Su-

verænitetens Indførelse, uden at dog Erhvervelsen af karakteristiske Gjenstande, vedrørende en nyere Tid, derved er udelukket«; men efter at Prindsessefløjen var erhvervet for Musæet, og dettes Opgave udvidet til ogsaa at omfatte kommende Tider, udfærdigedes under 26de November 1880 Tillægsstatuter, ved hvilke de fornødne Ændringer i Statuterne foretoges (Bilag 7).

Planen for Prindsessefløjens Anvendelse var ifølge et af Musæumsbestyrelsen indsendt Forslag, at Stueetagen paa Grund af sin Beliggenhed til Kongefløjen maatte anvendes til Fremstilling af Landets ældre Historie; 1ste Etage skulde omfatte Minder fra det 16de og 17de Aarhundrede, og 2den Etage skulde indrettes til at indeholde, hvad der vedrører den nyeste og den kommende Tid. Denne Plan erholdt under 26de November 1880 allerhøjeste Approbation, hvorefter Etatsraad Meldahl blev bemyndiget til at begynde Arbejderne.

Ogsaa Musæets fremtidige Existents og Udvikling efter den senest vedtagne, udvidede Plan blev sikret af Kapitaen Jacobsen; i Henhold til et af denne udstedt nyt Gavebrev til »Carlsberg Fondet« paa 1 Million Kroner, der under 8de Decbr. 1881 blev allerhøjest konfirmeret, blev der nemlig tillagt Musæet en aarlig Indtægt af 25,000 Kr., hvilket Beløb efter Giverens Bestemmelse skulde — i Forbindelse med de Musæet tidligere tillagte 10,000 Kr. aarlig — anvendes ikke alene, som hidtil, til Musæets Forøgelse, til Forevisning, Renholdelse, Lønninger og andre løbende Udgifter, men ogsaa til fremtidig indre Vedligeholdelse, til fortsat Istandsættelse og til Udstyrelse af samtlige de Lokaler paa Frederiksborg Slot, som efterhaanden maatte tages i Brug af Musæet, saaledes at der ikke i disse Henseender paaførtes Statskassen nogen Udgift. Det herefter fornødne Tillæg til Statuterne blev udarbejdet af Musæumsbestyrelsen og under 11te Januar 1882 forsynet med allerhøjeste Approbation (Bilag 8).

Under 19de August 1881 meddelte Etatsraad Meldahl, at Arbejderne ved Ridersalen, Rosen og Kongefløjen i alt væsent-

ligt vare afsluttede, og i Erkjendelse af den Interesse, Publikum allerede nu kunde have af at erholde Adgang til de nævnte Lokaler, samt da det Tidspunkt, da Musæumsbestyrelsen i Henhold til Statutterne helt skulde overtage Musæet, endnu ikke var kommet, udfærdigede Ministeriet en Instrux for Slotsforvalteren med Hensyn til Forevisningen og fastsatte Taxter for de Besøgende m. v.; derimod overgik Tilsynet med og Rengjøringen af de paagjældende Lokaler allerede da til Bestyrelsen. Først da Etatsraad Meldahl d. 31te Juli 1884 havde indberettet, at samtlige Arbejder ved Prindsessefløjens Stuetage, 1ste og 2den Etage, Kongefløjen og Riddersalen vare afsluttede, — alene med Undtagelse af et Loftsmaleri i Mønttaarnets 1ste Sal, hvis Op-sætning først kunde finde Sted ved Aarets Udgang, — og efter at Musæumsbestyrelsen havde erklæret sig villig til nu for Musæet at overtage de restaurerede Lokaler til fremtidig Vedligeholdelse, saa længe Musæet beholdt dem til Afbenyttelse, blev de nævnte Lokaler den 17de Decbr. 1884, Fem og Tyve Aars Dagen efter Slottets Brand, af Indenrigsministeriet overleverede til Musæumsbestyrelsen, ligesom Fløjenes 3dje Etage blev stillet til Bestyrelsens Raadighed til eventuel Istandsættelse og Indlemmelse i Musæet (den optagne Protokol Bilag 9). Sluttelig vedtog Indenrigsministeriet og Bestyrelsen for Musæet under $20/3$ og $11/4$ 1885 detaillerede Bestemmelser angaaende Forholdet mellem Staten og Musæet med Hensyn til den fremtidige Vedligeholdelse og Benyttelse af Lokalerne (Bilag 10).

Restaureringen af Konge- og Prindsessefløjene kostede henholdsvis 208,500 Kr. og 201,608 Kr. 75 Øre. Til Pudsning af Lofter og Vægge samt Henlægning af brandfrie Gulve i Slottets og Taarnenes 3dje Etage medgik derhos 10,699 Kr., hvilket Beløb ogsaa skjænkedes af Kapitain Jacobsen. Som tidligere bemærket havde han, for at Arbejderne ved Riddersalen kunde fuldendes saa hurtigt som muligt, forskudsvis udredet en Sum af 57,000 Kr., der efterhaanden skulde refunderes ham af Kunstflidslotteriet. Da det imidlertid senere viste sig hensigtsmæssigst, at 3dje Etage blev istandsat ligesom de andre, tilbød

Kapitajn Jacobsen, hvem Lotteriet endnu skyldte 35,000 Kr., at frafalde alt Krav paa fremtidig Refusion af dette Beløb, imod at det, efterhaanden som det blev disponibelt, blev indbetalt til Etatsraad Meldahl »til den successive Fuldførelse af de resterende Lokaler i 3dje Etage i Kongefløjen og Prindsessefløjen med tilstødende Værelser i Taarnene efter en af Ministeriet approberet Plan, og som gaaer ud paa at gennemføre Alt i en til Slottet svarende Stil og i det hele paa en Maade, der svarer til den i de nedre Etager nu gennemførte Restauration.« Inden Slottets Aflevering til Musæumsbestyrelsen havde Lotteriet præsteret 10,000 Kr., som blev anvendte paa nysangivne Maade; desuden havde Kapitajn Jacobsen overladt et Parti Brædder til Værdi 699 Kr. til Brug ved disse Arbejder.

Ved Overleveringen d. 17de Decbr. 1884 maatte Slottets Gjenopførelse anses for at være afsluttet, og i et til Indenrigsministeriet indgivet Andragende udtalte ogsaa Indsamlingskomiteen, at den nu maatte betragte det den overdragne Hverv som endt.

Paa Ministeriets derom nedlagte allerunderdanigste Forestilling meddelte Hs. Majestæt Kongen herefter Indenrigsministeren Bemyndigelse til at erklære Komiteen for opløst samt til for dens Medlemmer at udtale Hs. Majestæts allerhøjeste Paaskjønnelse for den Iver, Indsigt og Kjærlighed til Sagen, der stedse havde besjælet dem, og som det for en væsentlig Del skyldtes, at et af Fortidens ædleste og mest nationale Mindesmærker var tilbagegivet Landet i en, saavel hvad den ydre som den indre Udstyrelse angaaer, skjøn og storartet Skikkelse.

Som foran, pag. 3, bemærket fandtes der oprindelig i Frederiksborg Slots store Slotsgaard en pragtfuld Fontaine, Neptunusbrønden, og i den indre Slotsgaard som Bestanddel af Løvefontainen en Broncegruppe. Disse Prydelser kjendtes kun fra de ældre Beskrivelser af Slottet*), og man har indtil de

*) Se saaledes i Johan Adam Berghs: Kurtze und eigentliche Beschreibung des fürtrefflichen und weitberühmten Königlichen Hauses Friederichsburg o. s. v. Kopenhagen 1646.

seneste Aar været i Uvidenhed om, hvorvidt de paagjældende Broncefigurer endnu overhovedet eksisterede, og hvor de i bekræftende Fald opbevarede. Efter at imidlertid den svenske Kunsthistoriker Dr. J. Böttiger havde fundet dem opstillede paa Drottningholm, og denne hans Opdagelse var bleven bekjendt gennem hans i Anm. pag. 3 nævnte Skrift, har Kapitain Jacobsen givet et nyt Bevis paa sin usvækkede Interesse for Frederiksborg Slot derved, at han har tilbudt at skjenke Slottet en saavidt muligt fuldstændig Efterligning af Neptunusbrønden samt en Kopi af Gruppen til Løvefontainen. Samtlige Broncefigurer har han, efter at det var lykkedes ham af vedkommende Autoriteter at erholde Tilladelse til at lade tage de fornødne Gipsafstøbninger, ladet støbe i Bronze og kunstnerisk udføre under Tilsyn af Billedhuggeren Professor Børjesson*). Fontainenens Kumme vil faae nøjagtig den oprindelige Kummes Størrelse; det er nemlig lykkedes Bygningsinspektøren at finde de gamle Fundamenter midt i den store Slotsgaard, og paa dem vil den blive opført. Iøvrigt vil Kummen og Sokkelen samt Opstillingen af Figurerne blive udført efter Tegninger, udarbejdede i Chr. IVs Stil af Etatsraad Heinrich Hansen efter Samraad med Etatsraad Meldahl med den af Johan Adam Berg givne Beskrivelse af Fontainen som Rettesnor**). Vandet vil blive udkastet i 57 Straaler.

Chr. IVs Fontaine blev forsynet med Vand gennem et System af Ledninger, der førte Vandet fra nogle af de i Slotets Omegn liggende Smaasøer, og det var Kapitain Jacobsens Tanke, at denne Forsyningsmaade skulde gjenoptages; men da det ved en sagkyndig Undersøgelse havde vist sig, at Vandet fra de paagjældende Søer nu anvendes paa anden Maade til Slottets Brug, og at en Retablering af den tidligere Tilstand vilde blive uforholdsmæssig kostbar, samt at det kun vilde

*) Af Figurerne manglede dog én, og der blev derfor i dens Sted modelleret en ny af Prof. Børjesson i Stil med de andre.

**) Et væsentligt Bidrag til Oplysning om Kummens Udseende og Dimensioner haves i det pag. 8 omtalte Brudstykke af den gamle Kumme.

blive muligt at skaffe Fontainen en tilstrækkelig Vandforsyning fra selve Slotssøen, har Kapitain Jacobsen tilbudt ogsaa at ville udrede Omkostningerne ved Anskaffelsen og Opstillingen af tvende Pumper, som kunne sættes i Forbindelse med de i Slotstets Kancellibygning alt tilstedeværende Gaskraftmaskiner og tilføre Slottet den fornødne Vandmasse, c. 270 Tdr. i Timen.

Den samlede Udgift til Anskaffelse og Opstilling af dette Kunstværk m. v. vil andrage imellem 90,000 og 100,000 Kr.

Samtidig med det nævnte Tilbud fremkom Kapitain Jacobsen derhos med Tilbud om at skjænke et nyt »Sangværk« til Frederiksborg Slotskirke. Det Uhr, som blev anskaffet til Kirken efter Slotsbranden blev af økonomiske Hensyn ikke forsynet med noget Klokkespil (jfr. pag. 25—26) men det blev dog indrettet saaledes, at et saadant naar som helst kunde sættes i Forbindelse med det, og efter Kapitain Jacobsens sidste Tilbud vil Tanken kunne realiseres. Det nye Sangværk vil blive forfærdiget af Taarnuhrfabrikant Bertram Larsen, og de dertil hørende 27 Klokker af et af Europas ældste og største Klokkestøberfirmaer. Det vil blive indrettet til at spille 6 forskellige Psalmemelodier, og vil komme til at koste c. 38,000 Kr. foruden Udgiften til Opsætning m. v. — Professor N. W. Gade har tilsagt sin Bistand saavel til Prøvningen af Klokkernes Toner som til Udsættelsen af Psalmemelodierne.

Disse Gaver, hvorved nogle af de mest karakteristiske af Frederiksborg Slots Prydelser ville blive gjengivne Slottet, blev det sidste Udslag af den enestaaende Gavmildhed, som stedse har præget Kapitain Jacobsens Færd under Restaureringen af Slottet. Den 30te April 1887 døde han nemlig under et Ophold i Rom, samme Dag som Hs. Maj. Kongen ved en allerh. Resolution havde bemyndiget Indenrigsministeren til at modtage det førstnævnte Tilbud samt bevidne Kapitain Jacobsen Hans Majestæts allerhøjeste Paaskjønnelse af dette fremtrædende Vidnesbyrd om hans stedse virksomme Interesse for Slottets Forskjønnelse i fædrelandshistorisk Aand.

Til Gjenopførelsen og Restaureringen af Slottet medgik der betydelige Beløb. Til nærmere Orientering med Hensyn til Anvendelsen af disse vil nu følge en Fortegnelse over de efterhaanden approberede Udgifter samt et summarisk Regnskab.

Fortegnelse

over de til Frederiksborg Slots Gjenopførelse og Restaurering anvendte Summer.

- I. Anvendelsen af de ved Indsamlingskomiteens Bidrag, ved Statskassens Tilskud samt ved Salg af Materialier fra Slottet og ved Forevisning af Slotskirken o. l. fremskaffede Midler*).

Resolution.		Approberet.		Anvist.		Sidste Anvisning.
		Rd.	Sk.	Rd.	Sk.	
Fin. Min. $\frac{7}{7}$ 60.	<i>A. Bygningsarbejder.</i>					
	a. <i>Stilladser:</i>					
	Tømmermateriale.....	2,184.	32	2,011. 79	$\frac{2\frac{1}{2}}{11}$	60.
	Vognleje.....	432.	»			
	Arbejds løn.....	860.	»		$\frac{3\frac{1}{2}}{12}$	61.
	b. <i>Istandsættelse af Gesimser:</i>					
	Stenhuggermateriale og Arbejds løn..	1,876.	60	1,817.	32	$\frac{2\frac{0}{3}}{3}$ 62.
	Murermateriale og Arbejds løn.....	485.	84	356.	36	$\frac{2\frac{3}{3}}{3}$ 61.
	c. <i>Istandsættelse af Kvistene:</i>					
	Stenhuggermateriale og Arbejds løn..	2,316.	10	2,160.	10	$\frac{3\frac{1}{2}}{12}$ 61.
	Murermateriale og Arbejds løn.....	1,164.	»	1,159.	28	$\frac{1\frac{2}{6}}{6}$ 61.
	d. <i>Istandsættelse af Vinduer:</i>					
	Stenhuggermateriale og Arbejds løn..	4,531.	06	4,506.	41	$\frac{3\frac{0}{5}}{5}$ 62.
	Murermateriale og Arbejds løn.....	286.	08	284.	24	$\frac{1\frac{2}{3}}{3}$ 62.
	e. Uforudsete mindre Udgifter 1,000 Rd., successive forhøjet ved andre Besparelser	6,046.	10	6,045.	43	$\frac{2\frac{9}{7}}{7}$ 65.
	At overføre....			19,152.	93	

*) Som ovenfor i Anm. pag. 28 bemærket, ydede Kunstflidslotteriet dog ogsaa Tilskud til enkelte af Arbejderne i denne Gruppe.

Resolution.		Approberet.	Anvist.	Sidste Anvisning.
		Rd. Sk.	Rd. Sk.	
	Overført	882. 58	19,152. 93	
Fin. Min. $\frac{2}{7}$ 60.	a. 1. <i>Stilladser</i> ved Ruinens Opmaalning 2. <i>Stenhuggerarbejde</i> ved <i>Afstøbning</i> af 77 <i>Hænder</i> til Anbringelse over Vinduerne	300. »	286. 64	$\frac{2}{1}$ 61.
	b. <i>Redskaber</i> til Arbejder, hvortil Redskaber ikke anskaffes af Entreprenuerne	100. »	85. 76	$\frac{2}{4}$ 62.
	c. Opførelse af et <i>Hegn omkring</i> <i>Afbindingspladsen</i>	166. 64	151. 76	$\frac{2}{1}$ 62.
	d. Opførelse af 6 <i>Arbejdsskure</i> og 2 <i>Kuler</i>	734. 08	561. 04	$\frac{3}{1}$ 61.
	e. Anskaffelse af <i>Kontor- og Tegne-</i> <i>inventarium</i>	135. 48	131. 73	$\frac{2}{10}$ 63.
$\frac{1}{9}$ 60.	<i>Til Kirkefløjen:</i>			
	a. Til Tag- og Bjælkeværket, derunder indbefattet Kobberdækningen og Brandgavlen 33,565 Rd. 36 Sk., nedsat til	30,642. 07	30,602. 43	$\frac{5}{7}$ 64.
	b. Restaurering af en Kvistgavl	409. 06	388. 11	$\frac{1}{3}$ 62.
	c. Reparation af Portalen og Vinduerne i Stue- og Kjælderetagen 524 Rd. 76 Sk., forhøjet til	595. 90	595. 90	$\frac{1}{1}$ 64.
	d. Restaurering af den store Gavl	1,593. 65	819. 30	$\frac{2}{1}$ 61.
	e. do. af Façaderne i Slots- og Carousselgaarden	1,488. 38	1,015. 41	$\frac{1}{3}$ 62.
	f. Anskaffelse af interimistisk Tag	224. 40	221. 46	$\frac{2}{1}$ 61.
$\frac{2}{10}$ 60.	10,000 Kubikfod Sandsten	15,000 Rd. forhøjet til	19,500. »	19,438. 47
$\frac{2}{11}$ 60.	1,000,000 2" hel- brændte Mur- sten	14,500 — —	15,398. 74	15,254. 02
	50,000 3" hel- brændte Mur- sten			$\frac{1}{4}$ 64.
	<i>Til Konge- og Prindsessefløjene:</i>			
$\frac{1}{11}$ 60.	800 Tdr. Sten- kalk	1,800 Rd., forhøjet til	2,400. »	2,399. 73
$\frac{2}{11}$ 60.	a. 68,000 Pd. Kobber	39,500 — —	40,500. »	40,376. 31
	b. Tømmermateriale	17,000 — —	28,000. »	27,997. 02
$\frac{2}{11}$ 60.	a. 600 Td. Portland Cement. 4,200 — —	7,780. »	7,773. 44	$\frac{8}{9}$ 63.
	b. 200 Td. hydraulisk Kalk 535 — —	2,050. »	1,270. »	$\frac{3}{1}$ 61.
	c. 18,000 Tdr. Murgrus	3,750 —, nedsat til	2,250. »	2,250. »
	At overføre.		171,458. 64	

Resolution.		Approberet.	Anvist.	Sidste Anvisning.
		Rd. Sk.	Rd. Sk.	
Fin. Min.	Overført...		171,458. 64	
$\frac{1}{1}$ 61.	Istandsættelse af Kirkestolene, Prædikestolen, Alteret og Kongestolen i <i>Kirken</i> 5,668 Rd. 20 Sk., forhøjet til	5,815. 42	5,815. 42	$\frac{2}{1}$ 65.
$\frac{9}{4}$ 61.	a. Nedtagelse af Stilladser, Udførelse af en Frise og Arkitrav under <i>Riddersalens Vinduer</i> mod Carousselgaarden, Restaurering af Gesimser og en Del af Kirketaarnet i <i>Kirkefløjen</i>	2,965 64	2,262. 66	$\frac{2}{9}$ 63.
	b. Restaurering af <i>Slotskirkens</i> Hvelvinger og Indre 18,705 Rd. 25 Sk., forhøjet til...	47,158. 23	47,151. 10	$\frac{2}{12}$ 66.
	c. Opførelse af Stilladser, Restaurering af Hovedgesimser og Kviste samt Taarnene i <i>Kongefløjen</i> ...	8,340. 73	8,340. 73	$\frac{2}{11}$ 63.
	d. Opførelse af Skillerum, Henlægning af Mellembjælkelag og Tagbjælkelag, Opførelse af Tag og Taarnspærene paa <i>Kongefløjen</i>	17,793. 41	17,668 69	$\frac{2}{11}$ 63.
	e. Samme Arbejder som c. ved <i>Prindsessefløjen</i>	4,706. 95	4,690. 92	$\frac{1}{12}$ 63.
	f. Samme Arbejder som d. ved <i>Prindsessefløjen</i>	9,665. 77	9,179. 28	$\frac{1}{10}$ 62.
	g. Paabegyndelse af Restaurering af Gavle og Vinduer i <i>Konge- og Prindsessefløjene</i>	2,000. »	1,988. 04	$\frac{2}{9}$ 62.
$\frac{2}{5}$ 61.	Istandsættelse af 2 fra <i>Kirkens</i> Brand reddede Malerier.....	100. »	100. »	$\frac{1}{3}$ 63.
$\frac{2}{7}$ 61.	Anskaffelse, Transport og Opstilling af et Orgel til <i>Slotskirken</i> , 5,300 Rd., forhøjet til...	5,750. »	5,750. »	$\frac{2}{6}$ 64.
$\frac{8}{9}$ 61.	Opførelse af <i>Kirkespiret</i> , 25,774 Rd., 24 Sk., forhøjet til	27,455. 95	27,455. 95	$\frac{2}{1}$ 64.
$\frac{2}{9}$ 61.	Rejsegilde m. v., Douceurer til Arbejderne	755. 94	755. 94	$\frac{2}{9}$ 61.
$\frac{2}{6}$ 61.	a. Restaurering af Vinduerne i <i>Konge- og Prindsessefløjenes</i> øverste Etager, Opførelse af 2 Halvgavle i <i>Kongefløjen</i> og en Gavl i <i>Prindsessefløjen</i> .	7,714. 73	7,698. 71	$\frac{2}{6}$ 63.
	b. Marmor- og Alabastarbejder i <i>Kirkefløjen</i>	2,106. »	1,359. 48	$\frac{1}{2}$ 63.
	c. Nedtagelse og Gjenopførelse af en Hvelving <i>sammesteds</i>	3,984. »	1,187. 14	$\frac{2}{9}$ 63.
	d. Marmorarbejde i <i>Rosen i Kongefløjen</i> , 1,332 Rd., forhøjet til	2,078. 48	2,072. 26	$\frac{1}{2}$ 64.
$\frac{1}{6}$ 61.	Anskaffelse af et Uhr til <i>Kirketaarnet</i> , Transport og Opsætning. , 4,000 Rd., forhøjet til...	4,060. »	4,060. »	$\frac{2}{1}$ 64.
	At overføre ..		318,995. 28	

Resolution.		Approberet.		Anvist.	Sidste Anvisning.
		Rd.	Sk.	Rd.	Sk.
	Overført...			318,995.	28
Fin. Min.					
$\frac{1}{1}$ 62.	Brandforsikring af <i>Slottets</i> Tage, Spir og Bjælkelag m. v. 400 Rd., forhøjet til..	768.	66	768.	$\frac{2}{4}$ 64.
$\frac{2}{1}$ 62.	Dekorationsarbejder ved det nye Orgel i <i>Slotskirken</i>	8,732.	"	7,134.	$\frac{9}{9}$ 64.
$\frac{5}{6}$ 62.	a. Stenhugger- og Murerarbejde ved <i>Konge- og Prindsessefløjenes</i> Vinduer, Façader, Taarne, Karnaper 31,584 Rd. 85 Sk., forhøjet til.	32,214.	06	32,214.	$\frac{1}{3}$ 64.
	b. Istandsættelse af <i>Rosens</i> Hvælvinger samt resterende Bjælkelag og Indskud 2,915 Rd. 11 Sk., forhøjet til ...	5,515.	11	3,515.	$\frac{2}{3}$ 65.
	Ifølge Finantsministeriets Resolution af $\frac{23}{4}$ 1864 kunne de for denne Sum anskaffede Materialier anvendes til Istandsættelse af Hvælvingerne i Stueetagen i <i>Prindsessefløjen</i> .				
	c. Uforudsete mindre Udgifter	1,000.	"	991.	$\frac{2}{3}$ 72.
$\frac{5}{6}$ 62.	Foreløbige Arbejder i Anledning af <i>Slotskirken</i> s Dekoration med Maling og Forgyltning.....	2,000.	"	2,000.	$\frac{1}{2}$ 64.
$\frac{2}{6}$ 62.	Anskaffelse af 5 nye Klokker til <i>Slotskirken</i> s Taarn 6,500 Rd., forhøjet til.	10,240.	"	10,240.	$\frac{1}{3}$ 64.
$\frac{1}{9}$ 62.	Douceurer til Arbejderne i Anledning af <i>Slotsspirets</i> Rejsning	415.	"	415.	$\frac{1}{9}$ 62.
$\frac{5}{10}$ 62.	Indkjøb af Sten til Vindeltrapperne i <i>Jægerbakke</i> , <i>Konge</i> , <i>Dronninge- og Prindsessetaarnene</i> , 10,000 Rdl., forhøjet til.....	10,290.	31	10,290.	$\frac{2}{1}$ 65.
$\frac{3}{12}$ 62.	Anbringelse af Vægge i Kvistetagen, Lægning af et isolerende Lag af porøse Sten paa samtlige Indskud og Opførelse af Hvælvinger i Stueetagen samt Istandsættelse af Hvælvinger og Vægge i Kjælderetagen i <i>Konge- og Prindsessefløjene</i> , 6,441 Rd. 29 Sk., forhøjet til...	6,591.	29	6,588.	$\frac{2}{2}$ 64.
$\frac{1}{1}$ 63.	Billedhuggerarbejde ved <i>Slottets</i> Ydre...	1,217.	"	1,199.	$\frac{1}{1}$ 63.
$\frac{1}{1}$ 63.	Restaurering af 2 til <i>Slotskirken</i> hørende Billeder	305.	"	305.	$\frac{1}{2}$ 64.
$\frac{2}{1}$ 64.	Stenhuggerarbejde, Murermateriale og Arbejdsløn ved Opførelsen af <i>Konge</i> , <i>Dronninge</i> , <i>Prindsesse- og Jægerbakke-taarnene</i> , 6,119 Rd. 16 Sk., nedsat til	5,871.	90	5,869.	$\frac{2}{5}$ 67.
$\frac{1}{2}$ 64.	Restaurering af forskellige Figurer og Malerier i <i>Slotskirken</i>	320.	"	320.	$\frac{1}{5}$ 64.
	At overføre...			400,846.	38

Resolution.		Approberet.	Anvist.	Sidste Anvisning.
		Rd. Sk.	Rd. Sk.	
Fin. Min. $\frac{2}{3}$ 64.	Overført...		400,846. 38	
	Rejseomkostninger m. v. i Anledning af Besigtigelsen af Uhrværket og Klokkerne i <i>Klokketaarnet</i>	25. 42	25. 42	$\frac{2}{3}$ 64.
$\frac{2}{4}$ 64.	Anbringelse af nye Vinduer i <i>Slottet</i> , 12,000 Rd., forhøjet til	12,233. 55	12,233. 55	$\frac{2}{2}$ 66.
Indr. Min. $\frac{1}{9}$ 65.	Opførelse af Hvælvingerne i <i>Rosen</i> , 3,000 Rd., forhøjet til	3,409. 65	3,120. 45	$\frac{2}{5}$ 67.
$\frac{2}{11}$ 65.	Uforudsete Udgifter 300 Rd., nedsat til.	267. 07	252. 36	$\frac{2}{1}$ 66.
$\frac{2}{9}$ 66.	Anskaffelse af Vinduer til Stueetagen og af en Del udvendige Døre til <i>Slottets</i> Hovedfløje, 1,425 Rd., forhøjet til...	2,264. 06	2,264. 02	$\frac{2}{7}$ 67.
	tilsammen...		418,742. 26	
<i>B. Lønninger m. v.</i>				
Allerh. af $\frac{2}{4}$ 60.	a. Professor Meldahls Gage 1860—65 5 Gange 4,000 Rd.	20,000. »	20,000. »	$\frac{2}{3}$ 65.
	b. Løn til en Bygningskondukteur fra den 1ste Maj 1860 à 1,000 Rd. aarlig		2,666. 64	$\frac{3}{12}$ 62.
	c. Kontorholdsgodtgjørelse fra den 1ste April 1860 à 1,600 Rd. aarlig....		10,894. 89	$\frac{2}{1}$ 66.
	Fra den 1ste Januar 1863 stilles Kondukteurgagen til Disposition for Professor Meldahl i Forbindelse med Kontorholdsgodtgjørelsen (Fin. Min. Skr. $\frac{24}{1}$ 1863).			
Fin. Min. $\frac{2}{9}$ 61.	d. Befordringsgodtgjørelse for Professor Meldahl efter Regning		1,196. 66	$\frac{5}{1}$ 65.
	Lægetilsyn i 1861, 62 og 63 à 40 Rd..		120. »	$\frac{1}{10}$ 63.
	i alt...		453,620. 53	
			Kr. Ø.	
	eller i Kronemønt...		907,241. 10	

II. Arbejder, hvortil Midlerne hovedsagelig ere ydede af Kunstflids-
lotteriet og af Kapitein, Brygger J. C. Jacobsen.

	Approberet.	Anvist.	Sidste Anvis- ning.
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	
Istandsættelse af Marmorgalleriet		93,758. 74	⁴ / ₁₆ 75.
do. - Brolægningen i Slotsgaarden.....	24,407. 72	23,403. 45	¹⁹ / ₈ 75.
do. - Bedestolen		63,721. 81	
do. - Kavalérestolen og Gangen udenfor samme.		15,486. 90	
do. - Rosen		26,836. 94	⁷ / ₁₂ 81.
do. - Riddersalen		250,618. 99	¹⁴ / ₈ 85.
do. - Kongefløjen		208,500. »	¹⁵ / ₈ 85.
do. - Prindsessefløjen		201,608. 75	²² / ₈ 85.
do. - Slottets 3die Etage		10,699. »	³¹ / ₁₂ 84.
i alt...		894,634. 58	
Naar hertil lægges foranstaaende		907,241. 10	
bliver den samlede Udgift til Slottets Gjenopførelse og Restaurering.....		1,801,875. 68	

De under I. A. nævnte Arbejder gruppere sig paa følgende Maade:

	Rd.	Sk.
Arbejder ved og Anskaffelser til samtlige Fløje under et	72,467.	09
do. — Konge- og Prindsessefløjene	196,294.	24
do. — Kirkefløjen	68,617.	78
do. — Kirken	81,363.	11
	418,742.	26

Regnskabet stiller sig saaledes:

<i>Udgift:</i>	Kr. Ø.	<i>Indtægt:</i>	Kr. Ø.
Udgiften ifølge foranstaaende Fortegnelse	1,801,875. 68	1. Statstilskud:	
Indsamlingskomiteens Udgifter	5,795. 58	Af Kongerigets Finantser i Henhold til Lov ³¹ / ₃ 60.	100,000. »
Den af Kapitaïn, Dr. phil., Brygger J. C. Jacobsen udsatte Præmie for Tegninger til Bedestolen ...	1,400. »	Af Monarkiets Finantser i Henhold til finantsielle Love for Finantsperioderne 1862—64, 1864—66 og 1866—68	120,000. »
		2. For solgte Materialier fra Slottet, Forevisning af Slotskirken m. v.	76,499. 84
		3. Af Indsamlingkomiteen: Indsamlet ifølge det i 1885 aflagte Regnskab, jfr. pag. 8.	604,336. 76
		Indbetalt af Kunstflidslotteriet	255,507. 73
		Indbetalt af Kapitaïn, Dr. phil., Brygger J. C. Jacobsen	535,112. 98
		Indvundne Renter	37,706. 24
		4. Af Kapitaïn Kr. Ø.	
		Jacobsen betalt Male- rierne til Bedestolen. 32,200. »	
		Afsamme leveret Brædder til 3die Etages Restaurering til Værdi.. 699. »	
			32,899. »
		5. Af Kunstflidslotteriet er udredet Omkostningerne ved Bedestolens Restaurering . 31,521. 81	
		og ved Restaureringen af Kavalérstolen og Gangen udenfor denne 15,486. 90	
			47,008. 71
Summa Udgift...	1,809,071. 26	Summa Indtægt...	1,809,071. 26

Ved Frederiksborg Slots Brand havde det kun alt for tydeligt vist sig, at de paa Slottet værende Sprøjter og øvrige Brandredskaber i Forening med den fra Omegnen ydede Assistance ikke paa nogen Maade vare tilstrækkelige, og for at sikre Slottet imod en lignende Katastrofe som den i 1859 indtrufne havde Professor Meldahl blandt de i hans Hovedplan foreslaaede Arbejder ogsaa optaget en Række Foranstaltninger sigtende til at beskytte Slottet imod Brandfare. Forslaget herom, der var udarbejdet af daværende Vandinspektør Poulsen, blev forelagt en sagkyndig Kommission til Betænkning og, da denne intet havde imod dets Realitet at indvende, gennemført samtidig med, at Bygningerne restaureredes.

Slottets Vandforsyning var tidligere alene sket dels fra en Kilde ved Fredensborgvejen, hvorfor en Ledning førte Vandet til et Kar i Slottets Kjælder og til en Brønd i Slotsgaarden, dels fra nogle Damme i Slotshaven, hvorfra Vandet gennem Træ- og Blyledninger førtes til forskellige Punkter i Slottet. Begge Forsyningerne vare beregnede til Husholdningsbrug o. l., men de vare uden stor Betydning i Ildebrandstilfælde, da Vandmængden langt fra var stor nok og Trykket saa svagt, at Vandet kun kunde stige i det højeste til Slottets 1ste Etage. For at bøde paa disse Mangler og gjøre det muligt i Tilfælde af Ildløs at skaffe Slottet Vand til Slukning blev der nu i Slottets Kjælderrum opstillet tvende store Pumpeværker, som kunde suge Vandet fra Slotssøen og gennem et System af 2 Tommers Ledninger trykke det op til 3 store Træbeholdere, som opstilledes i Loftsetagen, en over hver af de 3 Fløje. Hver af Beholderne kunde rumme 45 Tdr. Vand (Meldahl havde foreslaaet, at de skulde kunne rumme 60 Tdr., men Kommissionen havde anseet det for overflødigt at indrette dem af saa stort Rumfang). Paa de opstigende Ledninger blev der anbragt Brandhaner i de forskjellige Etager, saa at man ved Hjælp af paaskruede Slinger kunde sprøjte overalt i Lokalerne.

Ved Anbringelsen af dette Slukningsapparat var man dog ingenlunde blind for, at der ved samme klæbede væsentlige

Mangler. Til Betjeningen af Pumpeværkerne i Slottets Kjældere udfordredes der en betydelig Arbejdsstyrke, der i Ildebrandstilfælde ikke kunde være mindre end 18 Mand til hvert af Værkerne, det fornødne Afløsningsmandskab iberegnet, og allerede heri laa en Hovedvanskelighed; for det første vilde det nemlig tage Tid at faae det fornødne Mandskab samlet; dernæst vilde det næppe blive let at holde saa mange Menneſker ved Pumperne, naar Slottet brændte over dem, og endelig kunde det let tænkes, at alt Arbejde kunde umuliggjøres af Røg. Hertil kom endvidere, at det vilde være umuligt altid at have Vandbeholderne og Ledningerne fyldte; i Tilfælde af Frost maatte de tømmes, og man risikerede saaledes i en stor Del af Aaret ikke at have Vand paa rede Haand. Det blev derfor gjentagne Gange taget under Overvejelse, om det ikke skulde være muligt at skaffe Slottet en uatbrudt, sikker og rigelig Vandforsyning; men der viste sig kun to Muligheder, som begge, om end af forskjellige Grunde, blev forkastede. Den ene var at oppumpe Vand fra Slotssøen til et paa en af Højderne i Omegnen anbragt tilstrækkelig stort Reservoir, der altid skulde holdes fyldt, og hvorfra Vandet gennem en stor Ledning skulde strømme til Slottet. Dette Arrangement vilde i og for sig være fyldestgørende; men det vilde blive saa kostbart, at dets Realisation var umulig. Det blev dernæst foreslaaet at anskaffe en Dampmaskine, som skulde opstilles ved Slotsøens Bred i en egen Bygning udenfor Slottet; Maskinen skulde drive et Pumpeværk, der stod i Forbindelse med Slottets Rørledninger. Men ikke heller et saadant Anlæg vilde svare til Hensigten, da der vilde hengaae forholdsvis lang Tid, inden Dampmaskinen kunde komme i Gang, og man saaledes netop i det mest afgjørende Øjeblik vilde mangle Vand. — Man maatte altsaa foreløbig lade sig nøje med det forhaandværende System og slaae sig til Ro med, at Slottet, da det var ubeboet, var forholdsvis lidet udsat for at blive antændt; men efterhaanden som Slottets indre Restaurering skred frem, voxede ogsaa Følelsen af, at denne Tilstand ikke burde vedblive at bestaae, og i

Sommeren 1878 lykkedes det Vandinspektør Poulsen at løse Spørgsmaalet paa en tilfredsstillende Maade; han foreslog nemlig, at der i Kancellibygningen i et Rum ud til Gaarden paa Betonfundamenter skulde opstilles 2 Gasmotorer (Ottos nye Motor), hver af 4 Hestes Kraft og i Stand til at oppumpe 100 Tdr. Vand 100 Fod højt i Timen. Motorernes Bevægelse skulde ved et under Loftet anbragt Hængelager og Remskiver overføres til 2 Pumper, der opsugede Vandet gennem et fra Slotssøen lagt Sugerør til en 3 Tommers Pumpeledning; denne skulde føres under Kanalen mellem Kancellibygningen og Prindsessefløjen ind i dennes Kjælder og videre under Kjældergulvet til de Punkter, hvor de 3 Stigrør gik op igjennem Slottets Etager og til Beholderne i Loftsetagen.

Det var utvivlsomt et stort Fremskridt, som her var gjort; dels er der ingen Brandfare forbunden med Gasmaskinerne, dels kunne de, som bekjendt, saa godt som øjeblikkelig sættes i Gang, og Slukningsapparaterne saaledes naar som helst træde i Virksomhed. I Erkjendelsen heraf blev det til det nye Anlæg fornødne Beløb af 17,000 Kr. bevilget ved Finantsloven for Finantsaaret 1879/80.

Dette Anlæg har i de senere Aar modtaget flere Forbedringer og Suppleringer, hvorom følgende skal bemærkes:

Af de 3 store Træbeholdere paa Slottets Loft ere de 2 — over Kirkefløjen og Prindsessefløjen — blevne ombyttede med Jernbeholdere, og den tredie bleven fjernet, da den kunde ansees for at være bleven overflødig. Under en eventuel Ildebrand vil Hovedvægten selvfølgelig komme til at hvile paa Gasmaskinerne, og Beholderne ville kun komme til at spille en Rolle i den Tid, som medgaaer, forinden Maskinerne kunne komme i Gang, altsaa højt regnet nogle Minuter; men saa længe vil den Vandmasse, som de 2 Beholdere indeslutte, være rigelig nok. Ogsaa som Reservebeholdninger i Tilfælde af, at et Uheld skulde indtræde ved en af Maskinerne, have Beholderne Betydning, og de holdes derfor altid — naar Temperaturen tillader det — fyldte. Fyldningen skeer, som sagt, fra

Maskinhuset, og for at Maskinisten kan erfare, naar den har fundet Sted, blev der i Finantsaaret 18⁸³/₈₄ anskaffet et elektrisk telegrafisk Signalapparat fra Beholderne til Maskinrummet, hvorved der blev raadet Bod paa en Ulempe, som tidligere var tilstede, nemlig at man, naar der pumpedes Vand i Beholderne, fra Slotsgaarden maatte passe paa, naar disse flød over, idet Vandet da gennem et Overløbsrør løb ud i det frie; og denne Forandring var derhos til Gavn for Slottets Façade, der hidtil var bleven tilsmudset og gjort vaad af Overløbsvandet.

Ved en foretagen Trykprøve viste det sig, at Maskinerne vare kraftige nok til at drive Vandet op til en betydelig større Højde end til Beholderne. Der blev derfor — ogsaa i 18⁸³/₈₄ — anbragt Aflukningshaner paa de Siderør, som fra de opstigende Rør føre til Beholderne, samt Brandhaner paa sidstnævnte Rør, hvorfra man kunde oversprøjte Tagværket; og for at forebygge Sprængning af Ledningerne ved for stort Tryk fra Maskinerne forsynedes disse med en Sikkerhedsventil. Til samtlige i det nævnte Finantsaar foretagne Foranstaltninger medgik c. 750 Kr.

Endnu en væsentlig Forbedring undergik Slukningsapparatet i Finantsaaret 18⁸⁵/₈₆. Efterat Slottets Indre var blevet restaureret, viste det sig, at saavel Ledningerne som Brandhanerne vare mindre heldigt beliggende og vanskeligt tilgængelige. Dette var selvfølgelig uheldigt, naar de skulde benyttes i Tilfælde af Ildebrand, men det medførte ogsaa Fare for Slottet udenfor Ildebrandstilfælde; en Utæthed eller Sprængning paa en Hane eller et Rør vilde under almindelige Omstændigheder ikke strax kunne opdages, og man risikerede derfor, at Slottets Indre ved et saadant Uheld i en uoverskuelig Grad blev ødelagt af det udstrømmende Vand. Der vilde dernæst ikke let kunne foretages Reparationer ved Ledningerne, uden at de kostbare Vægge og Lofter beskadigedes, og et stadigt Tilsyn med Ledningerne var umuligt. Især efter at de nye Brandhaner i Loftsetagen vare blevne anbragte, og det var blevet nødvendigt at lade Maskinerne arbejde med betydelig større Spænding end før, maatte det ansees for uforsvarligt at lade denne Tingenes Tilstand blive bestaaende;

nye Ledninger maatte indlægges, let tilgængelige i Ildebrands-tilfælde og beliggende saaledes, at Sprængninger og Utætheder strax kunde opdages og repareres, at et dagligt Tilsyn kunde finde Sted, og at det saa rigt udstyrede Slot ikke var udsat for indre Ødelæggelse ved udstrømmende Vand. Det nye Rørsystem kom til at bestaae i 4 Ledninger, der fra Ledningerne i Kjælderetagen førtes op gennem Trappetaarnene, to gennem Taarnene ved Prindsessefløjen og Kirkefløjen til de paa Lofterne værende Beholdere og to gennem de tvende Trappetaarne paa Kongefløjen; paa disse Ledninger blev der i alle Etager anbragt Brandhaner, og der er i de senere Aar anskaffet 240 Alen Hampeslange i 6 Stk. til Brug i Slottets Indre. De gamle Ledninger, som herefter vare overflødige, blev tømte; men man lod dem blive, hvor de vare, da det vilde medføre uforholdsmæssig store Bekostninger at borttage dem; kun Brandhanerne blev aftagne og benyttede til de nye Ledninger.

Efter at dette Anlæg har fundet Sted, og efter at der endvidere i Slotsgaarden er anbragt nogle Brandhaner, som ogsaa staae i Forbindelse med Gasmaskinerne, er man nu i Stand til med meget kort Varsel — den Tid, som vil medgaae til at paaskrue Slangerne — at kunne oversprøjte Slottet indvendig i alle Etager, ogsaa i Tagetagen; og udvendig vil Vandet med den Spænding, som nu tør anvendes, kunne drives op over Tagryggen. — Den Opgave: paa Slottet at have et kraftigt Slukningsapparat, der er let at betjene, og som aldrig mangler Vand, synes saaledes at være løst.

Udgiften til de nye Ledninger androg c. 5000 Kr.

Foruden de hidtil omtalte Brandslukningsapparater, nemlig de gamle Trykpumper, som i Nødtilfælde ville kunne sættes i Forbindelse med Rørsystemet, Gasmaskinerne med Tilbehør og de 2 Kar i Loftsetagen, er Slottet i Besiddelse af følgende Brandslukningsmateriel:

- 1 større Sprøjte paa Hjul med vedhæftede 2 Stk. Slange,
- 1 mindre Sprøjte med Bærestænger af Træ og med tilhørende Haandvogn,

- 3 Haandsprøjter af Kobber og
- 2 Haandsprøjter af Jernblik, med følgende Tilbehør:
 - 5 Fyldingshætter,
 - 2 Reservemundstykker,
 - 7 Straalerør.
- 1 Suger med vedhæftede 10 Alen Hampeslange,
- 4 do., tilsammen 20 Alen, med Tilbehør,
- 1 komplet udstyret Sugeværk paa Vogn,
- 3 Exstincteurer (Dicks Patent) med Tilbehør,
- 380 løbende Alen Læderslange med Tilbehør,
- 1 Rekvisitvogn,
- 2 Rekvisitkasser, indeholdende 10 Bindøxer, 2 Murhamre,
 - 2 Kobén, 2 Mukkerter, 2 Brækjern og 2 Stiksave.
- 8 Stk. Brandkar,
- 3 — Vandtønder og 1 Trætragt,
- 26 — Binds kruer,
- 4 — Brandflag,
- 9 — Brandhager,
- 22 — Brandspande,
- 1 — Kobberbruse,
- 1 — Dorne,
- 2 — Hamre,
- 6 — Krybekrager,
- 18 — Lygter og Lanterner,
- 4 — Ophalingsled,
- 6 — Ophalingsliner,
- 7 — Skruetrækkere og Skruenøgler,
- 11 — større og mindre Stiger,
- 7 — Svabere,
- 2 — Messingtrommer,
- 10 — Uldtæpper med tilhørende Jernstænger og Kroge.

I Aaret 1862 blev Frederiksborg Slot brandforsikret i Selskabet »Providentia« i Frankfurt for en Sum af 200,000 Rdl.; senere er Forsikringen overgaaet til den almindelige Brandforsikring for Landbygninger, og Assurancesummen er,

efterhaanden som Slottets Gjenopførelse og indre Udstyrelse skred frem, bleven forhøjet. Efter at Slottets Restaurering var tilendebragt, har Indenrigsministeriet imidlertid fundet det rettest at lade hele Slottet med tilhørende Bygninger omvurdere og omassurere, idet dog de uforbrændelige Bygningsdele, saasom Brolægning, Hegnsmure, Balustrader, Fundamenter, Kjælderhvelvinger o. l. ere undtagne fra Forsikringen. Ifølge den nye Vurdering har det hele Bygningskomplex en Værdi af 6,099,887 Kr., hvilken Sum fordeler sig paa følgende Maade:

A. Hovedslottet.

Kirkefløjen.....	1,893,667 Kr.	
Kongefløjen.....	1.490,212 Kr.	
Prindsessefløjen.....	829,630 Kr.	
Terrassen.....	129,644 Kr.	
		4,343,153 Kr.

B. Slottets Tilbygninger m. v.

Audientsbygningen med Conseilgangen og Have- salen.....	377,425 Kr.	
Amtmandsbygningen.....	225,120 Kr.	
Kancellibygningen.....	258,120 Kr.	
Porttaarnet.....	243,274 Kr.	
Fr. II.s 2 Taarne.....	58,684 Kr.	
Badstuen.....	177,650 Kr.	
De øvrige Bygninger og Bygningsdele.....	416,461 Kr.	
		1,756,734 Kr.
	ialt...	6,099,887 Kr.

herfra er ved Beregningen af Assuranceværdien draget Værdien af de uforbrændelige Dele med..... 484,277 Kr.

hvorefter Slottet er assureret for..... 5,615,610 Kr.

De af det nationalhistoriske Musæum anskaffede og de til samme skænkede Inventarier og Kunstgjenstande holdes assu-

rerede ved Musæets Foranstaltning. Musæumsbestyrelsen har derhos i 1885 med Indenrigsministeriets Approbation ladet foretage følgende Foranstaltninger til Slottets Sikring imod Brandfare fra de nærliggende Boliger og imod indre Ødelæggelse ved Ildens Udbredelse fra en Fløj til en anden: der er anbragt Jernskodder og Jerndøre for Vinduerne og Karnaperne i Kirkefløjens og Prindsessefløjens Gavle, nye dobbelte Jerndøre overalt i Brandmurene mellem Fløjene, indvendige Jernskodder for Vinduerne i Vinklerne, hvor 2 Fløje støde sammen, Beklædning med fortrinnet Jernblik i en Vindueslysning og paa en Dør, kobberklædte Lemme for 4 smaa Kviste. Endelig er en Dør bleven tilmuret og en anden erstattet med en Jerndør. Disse Foranstaltninger have kostet c. 10,000 Kr.

Ligesom det varede længe og kostede megen Møje, førend Frederiksborg Slot blev forsynet med et tilfredsstillende Brandslukningsapparat, saaledes havde ogsaa Ordningen af Slottets Brandvæsensforhold i øvrigt store Gjenvordigheder at kæmpe med.

Før Slottets Brand, og naar det blev benyttet som Residentsslot, blev de til Slottet hørende Sprøjter betjente af den Afdeling af Fodgarden, som var indkvarteret dér; men efter Branden blev Fodgarden trukken til Kjøbenhavn og erstattet af en Eskadron Husarer, og af disse kunde kun et ringe Antal ventes stillet til Disposition i Ildebrandstilfælde, da Staldtjenesten vilde lægge Beslag paa de flestes Virksomhed. Strax efter Slotsbranden blev der derfor indledet Forhandlinger imellem Indenrigsministeriet, Justitsministeriet og de vedkommende kommunale Øvrigheder om Brandvæsenets Ordning. Da det for Frederiksborg Slotssogn, under hvilket Slottet er beliggende, gjældende Brandvæsens-Reglement af 1859 ikke kunde ansees for tidsvarende og navnlig ikke ydede Slottet den fornødne Garanti, blev der i 1864 nedsat en Kommission, bestaaende af Amtmanden, Politimesteren, Bygningsinspektøren m. fl., som skulde tage under Overvejelse, hvorledes en hensigtsmæssig Ordning af Kjøbstadens og Landsognets Brandvæsen i Forening kunde tilvejebringes, saaledes at de Krav, Slottets Sikkerhed stillede,

samtidig fyldestgjordes. Fra Kommissionen fremkom der et Forslag til en saadan Ordning, hvilket med nogle af Justitsministeriet foreslaaede Ændringer blev forelagt vedkommende kommunale Myndigheder. Hillerød Byraad var villigt til at gaae ind paa en Forening af Kjøbstadens og Slotssognets Brandvæsen, men Sogneraadet modsatte sig principmæssig en Forening, og da denne Modstand under de senere Forhandlinger om Sagen fastholdtes, udtalte Justitsministeriet i Skrivelse af 25de Oktober 1869, at det ansaa det for unyttigt at føre Forhandlingerne om Oprettelsen af et for Kjøbstaden og Slotssagnet fælles Brandkorps videre.

For at tilvejebringe en i det mindste midlertidig nogenlunde tilfredsstillende Ordning af Slottets Brandslukningsvæsen var det, medens de ovennævnte Forhandlinger førtes, allerede i 1865 af Justitsministeriet overdraget Amtmanden, Bygningsinspektøren og den Næstkommanderende ved Hillerød Kjøbstads Brandkorps at fremkomme med Forslag i saa Henseende. Ifølge det af disse Mænd udarbejdede Forslag, som approberedes af Justitsministeriet, overtog bemeldte Næstkommanderende saavel Overkommandoen over den organiserede Brandtjeneste som Overtilsynet med samtlige paa Slottet værende faste og løse Brandredskaber. Til Betjening af Sprøjterne og Pumpeværkerne saavel i paakommende Ildebrandstilfælde som ved de jævnligt foretagne Prøver anvendtes dels Slottets egne Betjente, dels 12 Mand, som med Krigsministeriets Samtykke afgaves af den i Slottets Udbygninger stationerede Husareskadron, dels endelig, da denne Styrke ikke var tilstrækkelig, lejede Folk*); blandt disse var der oprindelig 10 Straalelestre og 1 Værkfører, men da Husareskadronen senere forflyttedes, blev det nødvendigt at leje flere Folk, og for at skaffe Midler hertil maatte Straalelestrenes Antal indskrænkes.

Medens denne midlertidige Ordning af Slottets Brandvæsen vedtoges, fortsattes imidlertid, som bemærket,

*) Til disses Lønning bevilgedes aarlig 112 Rdl.

Forhandlingerne om en Forening af Hillerød Kjøbstads og Slotssognets Brandvæsen stadig, indtil de i 1869 afbrødes. I sin nævnte Skrivelse af 25de Oktober udtalte Justitsministeriet, at der formentlig kun var 2 Veje at gaae for at opnaae en bedre Ordning end den midlertidigt vedtagne, nemlig enten at inddrage Slottet i kommunal Henseende under Hillerød Kjøbstad og derved ogsaa under dens Brandvæsen, eller at søge de fornødne Foranstaltninger med Hensyn til Slottets Brandvæsen trufne alene gennem en Omdannelse af Slotssognets Brandvæsen og ved dettes Bistand. Da det imidlertid, naar det sidste Alternativ valgtes, vilde være nødvendigt herom at forhandle med Slotssignet, og det kunde betragtes som givet, at disse Forhandlinger vilde trække i Langdrag, og da paa den anden Side en Indlemmelse af Slottet i Kjøbstaden vilde være i økonomisk Henseende ufordelagtig for Statskassen dels ved at medføre større Skatter dels ved at vanskeliggjøre Udlejningen af Lejlighederne i Slottets Tilbygninger, udtalte Indenrigsministeriet sig i Overensstemmelse med et fra Bygningsinspektøren fremkommet Forslag for Oprettelsen af et særligt Slotsbrandvæsen saaledes, at der ved Slottet skulde ansættes en lønnet Brandinspektør, og at det fornødne Mandskab skulde afgives fra Byen eller Slotssignet, imod at en af Slottets Sprøjter stilledes til Byens eller Sognets Raadighed. Ogsaa denne Ordning viste sig imidlertid af forskellige Grunde uigjennemførlig ad anden Vej end ifølge Overenskomst med de vedkommende kommunale Myndigheder, og det blev derfor paalagt Slotsforvalteren, Kapitaen Hammelev, at indlede nye Forhandlinger saavel med Byraadet som med Sogneraadet om en hensigtsmæssig Ordning af Sagen; og nu kom man endelig efter lange Underhandlinger i Aaret 1874 til et Resultat, som efter Omstændighederne maatte ansees for fyldestgørende. Slottets Brandvæsen blev underlagt en særlig Brandinspektør, Slotsforvalteren; til Betjening af den ene af Slottets Sprøjter skulde det fornødne Mandskab afgives af Kjøbstaden og til den anden Sprøjte af Slotssignet, imod at vedkommende Sprøjte i

paakommende Tilfælde blev stillet henholdsvis til Byens og Slotssognets Disposition; i Tilfælde af Ildebrand paa Slottet skulde dettes Brandinspektør føre Kommandoen over hele Mandskabet og samtlige mødende Sprøjter. Da Pumpeværkerne maatte betjenes af særlig indøvede Folk, maatte der dertil lejes 12 Mand for en aarlig Betaling af 6 Kr. til hver; desuden lønnedes 4 Straalemestre hver med 30 Kr.; Brandinspektøren fik i Honorar 100 Kr. aarlig. Denne Ordning var vistnok den bedste, som dengang kunde opnaaes, og den blev opretholdt, indtil Slottets Brandslukningsapparat ved Anskaffelsen af de 2 Gasmaskiner saa ganske skiftede Karakter; men da Pumpeværkerne i Slottets Kjældere nu vare blevne overflødige, og der til Betjening af det nye Apparat havdes Mandskab nok paa Slottet, blev Straalemestrene og Pumperne afskedigede fra 1ste Oktober 1879, og de med Hillerød Kjøbstads og Slotssognets Kommuner indgaaede Overenskomster om Betjeningen af Sprøjterne opsagte. — Fra Slotssignet modtog Ministeriet imidlertid umiddelbart efter, at Opsigelsen havde fundet Sted, et Andragende om at erholde en Sprøjte og et af Sprøjtehusene overladt, bl. a. fordi de Sprøjter, hvorover Signet kunde disponere, dels vare stationerede saa langt borte, at de i paakommende Tilfælde ikke hurtigt nok vilde kunne give Møde, dels vare temmelig uhandelige; og i Erkjendelse af, at den af Signet ønskede Ordning baade vilde være til største Gavn for Signet og til Fordel for Slottet, som saaledes fik sikret Mandskab til den paagældende Sprøjte, indgik Ministeriet paa, at den overleveredes Slotssignet, som fremtidig skulde vedligeholde den.

Ved de foran omtalte Restaureringsarbejder var det den ledende Tanke, at Hovedslottet skulde gjenopføres i den størst mulige Overensstemmelse med det af Kong Christian IV byggede Slot, og den samme Tanke har ført til, at der jævnsides med Restaureringsarbejderne er foretaget en gennemgaaende Hovedistandsættelse af Slottets Udbygninger, under hvilken en Del Skure og Smaabygninger, som vare opførte efterhaanden under senere Konger, og som kun lidt harmonerede med det øvrige Bygningskomplex, men tvært imod for en stor Del i høj Grad misprydede Slottet, ere blevne raserede. — Paa den forreste Slotsø begyndtes der med den paa Plan II med rød Farvelægning betegnede Bygning 1, der bestod dels af den saakaldte Ridestald dels af en til Brændselsrum for nogle Lejere benyttet ældre Bygning; begge Bygningerne vare i høj Grad forfaldne, og deres Istandsættelse og aarlige Vedligeholdelse vilde koste forholdsvis betydeligt, i hvert Fald mere end det var værd at anvende for at bevare dem, da de ikke vare nødvendige for Slottets Økonomi, og de, som det fremgaaer af Plan I, ikke havde den historiske Interesse at være Dele af Christian IVs Slot. I Henhold til Hs. Majestæt Kongens paa Finansministeriets derom nedlagte allerunderdanigste Forestilling under 28de Januar 1862 afgivne Resolution blev disse Bygninger derfor nedrevne. I de senere Aar blev Bygningerne 2, 3 (Islænderstalden), 4 (den gamle Vagtstue), 5 (Kalkskur), 6, 7 og 8 fjernede, lutter Smaabygninger og Skure, hvis Bevarelse ansaaes for unødvendig. Ingen af dem skrev sig fra Christian IVs Tid; de Bygninger, som ere angivne paa Plan I, svarende til 3 og 6, vare i Tidernes Løb blevne ombyggede med andre.

Endelig fuldendtes Fornylsesværket ved den første Slotsø, efter at Indenrigsministeriet ifølge Bygningsinspektøren, Etatsraad Meldahls Indstilling under 23de Juli 1880 havde overdraget det til en Kommission, bestaaende af Chefen for Ministeriets 2det Deptm., Generaldirekteur Schou, Direkteuren for de antikvariske Mindesmærkers Bevaring, Kammerherre Worsaae og Etatsraad Meldahl at undersøge, hvilke Bygninger m. v. der

endnu burde fjernes, og hvilke der burde bevares. Overensstemmende med den af Kommissionen udarbejdede Betænkning foretoges derefter i Finantsaarene 18⁸²/₈₃ og 18⁸³/₈₄ følgende Arbejder: Bygningerne 9, 10 og 11 nedbrødes; i Stedet for 10 opførtes et Sprøjtehus; Bygningen 12 omdannedes til Bolig for to mindre Familier for derefter at udlejes til de Arbejdsmænd, som daglig gik Slotsforvalteren til Haande; Ringmuren omkring Øen blev efterseet, istandsat og suppleret ved 11; Bastionen, som blev benyttet til Materialgaard, blev opfyldt; hele det ubebyggede Terrain paa denne Side af Sluttergaarden blev planeret, reguleret og dels makadamiseret, dels beplantet; Materialgaarden forlagdes til den anden Side af Sluttergaarden, og de bevarede Bygninger blev restaurerede. — Blandt disse var Vognporten ud imod Søen. Ikke heller denne Bygning er opført af Christian IV, jfr. Plan I, inen Bygningen var nødvendig for Slottet og i saa god Stand, at den blev bevaret og istandsat i Stil med Slottets øvrige Bygninger.

Paa den anden Slotsø blev Judicérhuset nedrevet; ligeledes blev den i Forbindelse med dette staaende Bygning, der indeholdt Stald og Kjøkken m. v. for Amtmandsfløjen fjernet, efter at Landevejen, som tidligere havde ført over de to forreste Slotsøer, gennem Porten i Amtmandsfløjen, Carousselgaarden og Møntporten, ifølge allerhøjeste Resolution af 5te Maj 1862 var bleven forlagt til at gaa over Røde Bro, gennem Carousselgaarden og Møntporten. I Finantsaaret 18⁶²/₆₃ nedreves det bag Kancellifløjen liggende Vaskehus og Bageriet, og derefter, i Finantsaaret 18⁷¹/₇₂, de øvrige bag Fløjen liggende til Slotsforvalterboligen hørende Udhuse m. v. Broen mellem Kongefløjen og Dronningeøen blev ødelagt ved Slotsbranden og derefter fuldstændig afbrudt. Forbindelsen mellem Prindsessefløjen og det i Kancellifløjen værende kgl. Kjøkken (hvor nu Maskinrummet er) afbrødes, da Kong Frederik VII tog Bolig paa Slottet, ved hvilken Lejlighed der blev indrettet Kjøkken i selve Hovedslottet.

Desuden ere saa godt som alle til Slottet hørende Byg-

ninger og enkelte Partier af Hovedslottet blevne underkastede et omfattende Eftersyn. Allerede i 1860 blev Frederik IIs Taarne tækkede med Bly; men naar undtages, at Badstuen blev fuldstændig istandsat, hvilede disse Arbejder i en længere Aarrække, indtil der for c. 15 Aar siden blev taget fat paa en systematisk Restaurering. Af herhen hørende Arbejder skulle dog kun følgende fremhæves: Conseilsalens Gulv er blevet understøttet med nyt Underlag, og alle Vinduer i Audientsbygningen og Conseilgangen fornyede; i denne Gang er derhos Stukloftet i Stuen, den østre Del af Stukloftet paa 1ste Sal og denne Etages Marmorgulv fornyede, da disse Bygningsdele vare blevne ødelagte ved Vand og Nedbrydning under Slotsbranden. Endvidere blev Arkaderne paa begge Sider af Porten — Terrassen —, hvilke, uvist hvornaar, vare blevne tilmurede og indtagne til Portnerens Bolig, efter Bygningsinspekteurs Forslag atter aabnede, saa at nu hele Portpartiet er ført tilbage til den Skikkelse, som det havde paa Christian IVs Tid.

Tilbage staar nu kun en Hovedreparation af Amtmandsfløjens, Cancellifløjens og Havremagasinbygningens Façader; men allerede nu danner det nyrejste Slot og dets Tilbygninger et ualmindelig imponerende, smukt og stilfuldt Bygningskomplex.

INDBYDELSE.

Den sørgelige Ildsvaade, som for kort siden overgik Frederiksborg, har alene ramt den indre Slotsgaard. De øvrige tre Gaarde med Myntporten, den saakaldte Amtmandsbolig, Cancellibygningen, hver med sit Taarn, det anseelige Porttaarn, de to mindre af Kong Frederik den Anden opførte runde Taarne, ikke at tale om samtlige Staldbygninger og Udhuse, ere fuldkommen uberørte af Ilden. Selv af den indre Slotsgaard er baade Broen og det til samme stødende forreste Galleri, som danner Slotsgaardens ene Side, helt og holdent bevarede. Inde i Slotsgaarden er fremdeles Galleriet eller Svalen før den midterste »Kongefløi« nogenlunde skaanet, ligesom ogsaa i alle tre Hovedfløie Yder- og Taarn-Murene henstaae i deres oprindelige Høide lige op til Taglinien, ja efter Sagkyndiges bestemte Erklæring i en saadan Stand, at baade disse Mure og de fleste af de mægtige Kjelderhvælvinger maa siges næsten fuldstændig at have trodset Ildens Magt. I Kirkefløien endelig fremtræder endnu den gamle herlige Kirke, om end berøvet Christian den Fjerdes Bedestol og Orgelet og temmelig beskadiget paa Piller og Hvælvinger, saa dog bevaret i alle sine Hovedomrids og ovenikjøbet tildels med sit gamle smukt indlagte Stoleverk, med det oprindelige, sølvprydede Alter, og med den gamle ligeledes sølvprydede Prædikestol.

Af Christian den Fjerdes stolte Bygningsværk, som gennem Aarhundreder har været til Prydelse og til Hæder for vort Fædreland, og som i sig gemmer talrige, for alle Danske dyrebare Minder, er følgelig ikke Lidet sparet af Luerne, i hvert Tilfælde altfor Meget til, at Nutiden med Rolighed kan see paa, at det lidt efter lidt skulde synke i Gruus. Det danske Folk, som i Sammenligning med saa mange andre Folkefærd kun har faa særegne Bygningsværker af nogen Betydning at opvise, og som blandt disse altid med grundet Stolthed har fremhævet Frederiksborg, kan ikke ville, at de ærværdige Mure, talende Vidner om Christian den Fjerdes kraftige Aand og arkitektoniske Begeistring, skulle henstaae udækkede mod Vind og Veir, eller at en i sine Hovedbestanddele og i de fleste Enkeltheder bevaret Kirke, som ved sin Skjønhed og Eiendommelighed

har vakt almindelig Beundring, som har seet alle vore Kongers Kroninger fra Christian den Femtes Tid indtil vore Dage, og som uden meget stor Bekostning i det Væsentligste kan bringes tilbage i sin oprindelige Stand, at den skulde dele Skjebne med de øvrige, af Ilden blottede Mure og overleveres kommende Slægter som en øde, forladt Ruin.

Hans Majestæt Kongen, hvis Hjerte altid har slaaet varmt for Bevaringen af vore nationale Mindesmærker, har heller ikke tøvet med at sætte sig i Spidsen for de Mange, som med Glæde ville virke for Fredningen og, om muligt, Gjenopbyggelsen af Christian den Fjerdes minderige Kongeborg. Hans Majestæt har ikke alene ved et allerhøieste Rescript af 8de dennes paalagt Undertegnede at sammentræde i en Comitee for at modtage og anbringe de frivillige Bidrag, som enten allerede ere tilbudte fra mange forskellige Egne i Landet eller som i Tiden forhaabentlig maatte indkomme til det angivne Øiemed. Men Hans Majestæt har end yderligere strax ladet Comiteen tilkjendegive, at der af Allerhøistsammes Civilliste vil blive tilstillet Comiteen en Sum af 100,000 Rdlr. (at udbetale i 6 paa hverandre følgende Qvartaler) som et første Bidrag til Slottets Bygning, og forbeholder Hans Majestæt sig derefter nærmere at bestemme, hvor stort et Bidrag der senere af Civillisten vil blive ydet til det paabegyndte Arbeides Fremme.

Efter denne kongelige Gave tør Comiteen med fuld Fortrøstning betragte Gjenopbyggelsværkets snarlige og kraftige Paabegyndelse som fuldkommen sikkert. Sagkyndige Bygmestre have nemlig efter nøiagtige Undersøgelser udtalt med Bestemthed, at hele den ene Hovedfløi, hvor Kirken er, vil udvendig kunne sættes aldeles i samme Stand som før Branden, nemlig med Kobbertag, med Qviste, med Spiir paa det store Taarn, samt med alle de oprindelige, i Steen udhuggede Prydelser, og i Henseende til det Indre, foroven dog kun med en foreløbig indrettet Riddersal, men forneden med den fuldstændig istandsatte Kirke (hvorfra den uerstattelige Bedestol naturligviis undtages) med Piller, Hvælvinger, Steenhuggerarbeide, Træværk, Forgyltning osv., — Alt for en Sum i det Hele af ikkun 150,000 Rdlr. Ligesom den særegne Beskaffenhed af de vigtige og mærkelige Levninger af Kirken kræver hurtig Hjelp, at ikke Ødelæggelsen skal gribe stærkere om sig, saaledes maa ogsaa Kirkens Gjenopførelse ansees for paatrængende nødvendig, da Byen Hillerød ikke er i Besiddelse af nogen anden Kirke. Comiteen er derfor eenstemmig af den Anskuelse, at Kirkefløiens Istandsættelse først maa være fuldstændig sikkert, før der kan blive Tale om at skride til Bevaringen eller Gjenopbyggelsen af nogen anden Deel af Slottet. Comiteen maa imidlertid allerede nu hengive sig til det Haab, at baade Hillerøds Commune, for hvem Kirkens Istandsættelse er af største Vigtighed og Betydning, og den danske Rigsdag, som oftere har understøttet Kirkebygninger her i Landet, ville yde saadanne Pengebeløb til Kirkens Istandsættelse, at disse i Forening med en Deel af de af Hans Majestæt Kongen allernaadigst skjenkede 100,000 Rdlr. omtrentlig ville kunne være tilstrækkelige til at gjengive Kirkefløien baade dens ydre og især med Hensyn til Kirken tillige Størstedelen af dens indre, oprindelige Skikkelse.

III

Men naar i den indre Slotsgaard Kirkefløien eller den ene Hovedfløi, der støder op til det fuldkommen bevarede forreste Galleri, atter bliver reist, og naar saaledes Slotsgaardens to Sider igjen komme til at henstaae som tilforn, vilde det ikke være det danske Folk værdigt, hvis de to andre Hovedfløie, som med deres herlige Taarne og Mure kun vente paa Bjelkelag og Tag for at trodse Aarhundreder, skulde som en Ruin overgives til den visse Ødelæggelse. Omhyggelige Overslag have desuden godtgjort, at en Sum af omtrent 400,000 Rdlr. vil kunne sikkre disse Hovedfløie med Bjelker, maaske af Jern, og Tag og i det Hele gjengive dem deres forrige Ydre. Paa denne Maade vil Slottet for en forholdsmæssig mindre betydelig Sum atter kunne hæve sig i hele sin gamle ydre Form i al sin Slankhed og Skjønhed.

Næst efter Kirkefløiens Istandsættelse maa Comiteen derfor ansee det for sin Hovedopgave at tilveiebringe de fornødne Beløb til en fuldstændig ydre Restauration af de to andre af Slottets Fløie. Et saadant Maal kan vistnok umulig være for høit til at blive naaet. Da ved Slutningen af forrige Aarhundrede Christiansborg Slot var nedbrændt, sammenskjød Folket ved frivillige Bidrag en Sum af henved 800,000 Rdlr. dansk Courant eller omtrent 1,100,000 Rd. R. M. Og det var dog paa en Tid, da Velstanden langt fra var saa almindelig udbredt som nu, og det var ovenikjøbet til Opførelsen af et heelt nyt Slot. Hvor meget større Anledning og Opfordring er der da ikke for Nutiden til at gjenopreise, ikke alene en gammel Kongebolig, men et ærværdigt, i hele Europa berømt og beundret nationalt Mindesmærke, som ikke er nedbrændt, men kun stærkt beskadiget af Luerne, og som for en langt ringere Sum vil idetmindste kunne bevares og overleveres Efterverdenen til Ære for vort Fædreland og til Glæde for kommende Slægter? Foruden det, at Hans Majestæt Kongen allernaadigst har tilsagt, ved Pengebidrag af Civillisten fremdeles at ville understøtte dette nationale Foretagende, tør Comiteen endvidere nok forudsætte, at Regjeringen og Rigsraadet heller ikke ville undlade at yde en kraftig Hjelp. Navnlig har Comiteen det Haab, at den Sum af 16,000 Rd. aarlig, som hidtil paa Finants-Budgettet har været opført til Vedligeholdelsen og Istandsættelsen af Frederiksborg Slot, ogsaa fremdeles maa blive anvist til Opnaaelsen af dette samme Øiemed. Ved utrættelig Samvirken af Konge, Regjering og Folk kan det ikke feile, at Christian den Fjerdes Borg atter vil blive ikklædt sit herlige Ydre, og den vil i saa Fald komme til at staae som et Vidnesbyrd om vor Tids gjenfødte Folkeaand og navnlig om dens levende Følelse for de fra Fædrene nedarvede nationale Mindesmærker.

Saalænge Kirken, Kirkefløien og i det Hele Slottets Ydre er under Bygning, vil Comiteen ved Afgivelsen af de Summer, som maatte blive den tilstillede, ansee det for sin ufravigelige Pligt, efter indhentet Allerhøieste Sanction og efter Forhandling med Finantsministeren som den Autoritet, under hvis Ansvar Slottets Gjenopbyggelse nærmest vil blive ledet, at drage Omsorg for, at Istandsættelsen allevegne skeer i den nøieste Overeensstemmelse med det Oprindelige, og at der følgerig ikke i nogen Henseende gjøres Brud paa den gamle Stil.

Men medens Comiteen først og fremmest maa betragte det som sin væsent-

ligste Opgave at virke til Gjenopbyggelsen af Kirken og Slottets Ydre, smigrer den sig dog med det Haab, at der efter Erhvervelsen af de til dette Maals Opnaaelse ialt fornødne 5—600,000 Rd. vil ved Folkets og Regjeringens forenede Hjælp indkomme saa meget Mere, at der i Fremtiden endog vilde kunne skrides til den indre Istandsættelse og Udsmykkelse af Slottet, efterat dette, i enhver Henseende, ved Brandmure, maaskee ogsaa Jernbjelker osv. var sikkert mod Ildsvaade. Hans Majestæt, som paa en kongelig Maade har stillet sig i Spidsen for Bevaringen af et af vore mærkeligste Fortidsminder, uden til sine Bi rag at knytte anden Betingelse, end den, at Slottet igjen skal blive reist i sin ydre Form, vilde da kunne have den høie Tilfredsstillelse, at see dette Maal naaet ved Folkets trofaste Understøttelse og i sin gjenreiste Fædreneborg at see en sand Juvel bevaret for Danmarks Kongekrone. Det er ikke første Gang, at det danske Folk som nu ved det afbrændte Frederiksborg staaer over for en stor Nationalulykke, men forhaabentlig vil Historien heller ikke forgjæves have viist, hvorledes Folket tidligere, istedetfor at lade sig kue af Ulykken, kun i denne har fundet ny Opfordring til enig Samvirken og kraftig Daad.

I Henhold til Ovenstaaende maa Comiteen herved indbyde Medborgere i hele den danske Stat, hvis Fællelseieendom Frederiksborg Slot er, til en National-Subscription til 1) Istandsættelsen af Kirken og Kirkefløien, 2) til Indlægningen af Bjelker og Tagværk i de to andre Hovedfløie, samt endelig, naar Bevaringen af Slottet i hele dets ydre Form som nationalt Mindesmærke er sikkert, tillige 3) til den indre Istandsættelse og Udsmykkelse af de sidstnævnte Hovedfløie. Comiteen nærer det tillidsfulde Haab, at fædrelandsksindede Mænd, der have Kjærlighed til vore gamle Mindesmærker, ville slutte sig til den og virke for dens Formaal. Comiteen vil tillige foranledige, at andre Comiteer kunne danne sig rundt om i Landet og træde i Forbindelse med den. Pengebidrag bedes indsendte enten til et af Comiteens Medlemmer eller til Hovedkassereren, undertegnede *Broberg*, og ville de paa bedste Maade blive gjorte frugtbringende indtil den endelige Afbenyttelse. Meddelelser af anden Art eller Forespørgsler bedes derimod henvendte til Comiteens Forretningsfører, undertegnede *Trap*, eller til Comiteens Secretær, Hr. Cand. jur. *H. N. Hansen* (Brogade Nr. 1) For de indkomne Summer vil Tid efter anden offentlig Regnskab blive aflagt.

Comiteen til Modtagelse af frivillige Bidrag til Frederiksborg Slots Gjenopførelse, den 18de Januar 1860.

A. W. Moltke. H. I. Koefoed. Johnsen. I. P. Trap. C. A. Broberg.
I. I. A. Worsaae. L. P. Holmblad.

Bilag 2.

Cirkulære af 8de Februar 1860 fra Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet til samtlige Biskopper.

Den ved allerhøieste Beskript af 8de f. M. allernaadigst anordnede Comitee til Modtagelse af frivillige Bidrag til Frederiksborg Slots Gjenopførelse har meddeelt dette Ministerium, at den har truffet Foranstaltning til at Specialcomiteer til Indsamling af Bidrag kunne dannes i de forskjellige Provindser, og at den i saa Henseende har tilskrevet Amtmændene om at yde deres gode Medvirken hertil, og derved navnlig har fremhævet, at ved Amternes Inddeling burde Hensyn hovedsagelig tages til Provsti-Inddelingerne, saaledes at atter under disse Pastorerne fremtraadte som Underdelinger med særskilte Indsamlinger. Efter denne saaledes paatænkte Ordning vil det være indlysende, i hvor høi en Grad Sagens heldige Fremgang vil komme til at afhænge af, hvorledes Geistligheden over hele Riget vil virke for samme; og nærer Comiteen nu end ingen Tvivl om, at de geistlige Embedsmænd paa Grund af Foretagendets hele nationale Beskaffenhed selv ville føle sig opfordrede til at tage sig deraf, saa har den dog ikke kunnet overse, at en direkte Henvendelse og Anmodning til de Geistlige vilde kunne have sin gode Betydning, som den da ogsaa synes at skyldes Geistligheden selv. Da en saadan Henvendelse derhos utvivlsomt vilde have en end større Vægt, hvis den udgik fra dette Ministerium efter Comiteens Anmodning til Geistligheden, har Comiteen anmodet mig om at ville understøtte dens Formaal ved fra Ministeriet at lade en saadan Henvendelse udgaae til alle Kongerigets Præster.

Da jeg i Eet og Alt deler Comiteens ovenanførte Anskuelser, og holder mig overbeviist om, at der tør gjøres Regning paa Geistlighedens Interesse for Iværksættelsen af det nationale Formaal, der er Gjenstand for Comiteens Virksomhed, skulde jeg tjenstligst anmode Deres Høiærværdighed om behageligen at ville gjøre Præsterne i det Dem betroede Stift bekendte med det ovenanførte Indhold af Comiteens Skrivelse og opfordre dem til velvillig at understøtte de Skridt, der efter Comiteens Anmodning ville blive foretagne af Amtmændene, ved hver i sit Sogn at virke for at fremkalde Interesse for Gjenopførelsen af Frederiksborg Slot og for Indsamlingen af Bidrag til samme.

Bilag 3.

Motiver til det af Indenrigsministeren i Rigsdagen forelagte Udkast til Lov om Tilskud af Kongerigets Finantser til Istandsættelsen af Frederiksborg Slotskirke.

Som bekendt, er Frederiksborg Slotskirke ved den Slotte overgaaede ulykkelige Ildebrand bleven saaledes beskadiget, at den ikke fortiden kan be-

nyttes til Gudstjeneste. Som Følge heraf er der opstaaet Spørgsmaal om, hvorledes det fornødne Lokale til Gudstjenestens Afholdelse vil være at tilvejebringe for de tvende Menigheder, nemlig Hillerød Kjøbstads og den saakaldte Frederiksborg Slotsmenighed, der hidtil have været henviste til Slotskirken som den eneste i Byen værende Kirke. I et i denne Anledning til Indenrigsministeriet indgivet Andragende har Hillerød Kjøbstads Communalbestyrelse anholdt om, at Byen og Slotsmenigheden maae forhjælpes til et Kirkelocale istedetfor den ved Branden ødelagte Slotskirke, navnlig derved, at denne Kirke istandsættes, samt om at der til Dækning af de dertil medgaaende Omkostninger maa bevilges Kommunen en Understøttelse af Kongerigets Finantser, idet Bestyrelsen har anført, at det formeentlig, saavel naar hensees til Localets Beskaffenhed som til Arbeidets hurtige Fuldførelse og til Omkostningernes Størrelse, bør foretrækkes at afhjælpe den forhaandenværende Trang ved at istandsætte Slotskirken fremfor ved at opføre en ny Kirke, men at Byen og Landcommunen ikke ved egne Kræfter ville være istand til at udrede de hertil fornødne Midler.

Efter Udfaldet af den Brevvexling, som i Anledning af dette Andragende har været ført med Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet og Finantsministeriet synes det ikke at kunne antages, at der paahviler Monarkiet, som Eier af Frederiksborg Slot, nogen Forpligtelse til at yde Byen og Slotsmenigheden Kirkelocale i Slotsbygningen, hvorimod det, da Byen, der væsentligt har dannet sig om Slottet, næsten uafbrudt har haft Kirkelocale paa dette siden Christian IV's Tid, er antaget at være baade billigt og naturligt, at den fremdeles beholder Kirke samme-steds, ligesom det ogsaa med Hensyn til den Udsigt, der synes at være til at Kirken uden uforholdsmæssige Udgifter vil kunne restaureres, maa ansees for rettest, at de Midler, der under en anden Forudsætning maatte anvendes til Anskaffelse af en Kirke for Byen, komme Slotskirkens Restauration tilgode.

Hvad Omkostningerne ved det omhandlede Foretagende angaaer, bemærkes, at efter en af Bygningsinspecteur Stilling affattet aldeles foreløbig Calcule vil der, under Forudsætning af at hele Bygningens Ydre og Indre udføres paa samme Maade som tidligere, dog Riddersalens Udstyrelse ikke medindbefattet, hertil medgaae:

Tømmerkonstructionerne ved Tagværket af pommersk Tømmer med	
1 ¹ / ₄ " Bjælker og ⁹ / ₈ " Spærværk	13,500 Rdl.
Do. ved 5 store og 30 smaae Qviste	1,400 —
Do. Bjælkelaget til Riddersalsgulvet	4,500 —
Paa begge Bjælkelag c. 3,500 Qv.-Alen Gulv	2,334 —
og 2,400 Qv.-Alen Indskud med Leer	1,200 —
Spiret paa Klokketaarnet at opføre enten, som tidligere, forstørstedelen af Egetræ, eller, hvad vist er at foretrække, helt af pommersk Tømmer, strøget med Vandglas, og med de i Taarnets øvre Dele manglende Bjælkelag med Klokkestol, Jernforbindelser, Stilladser osv.	18,000 —
	40,934 Rdl.

VII

40,934 Rdl.

Gavlspidsen over Brandmuren ind mod Kongefløien at opføre af 2 Steens Mur.....	500 —
4 Stkr. af de store Qviste at opføre heelt af Nyt med Sandsteensforsiringer.....	14,000 —
Restauration af de udvendige Sandsteensdele paa hele Bygningen, navnlig af Hovedgesimsen og Vinduerne	8,800 —
Taget med Qviste at dække med Kobber, 3,500 Qv.-Alen à 4 Rdl 3 Mk.....	15,750 —
Taarndspiret at dække med Kobber og Bly	8,000 —
Forskjellige Forsiringer derpaa	1,000 —
Forgyldning etc. paa Spiret.....	1,500 —
Alle Façademurene udvendig at reparere og afvadske, med Stilleladser etc.	2,750 —
I Kirkens Indre de nedstyrtede og sønderslaaede Piller og Galleripartier, Hvelvinger etc. at gjenopføre med Steenhuggerarbeidet som tidligere, og alle Hvelvingerne at consolidere med Jernankere, som lægges ovenover Hvelvingerne.	
Steenhuggerarbeidet derved.....	20,000 —
Øvrigt Arbejde, Stilleladser osv... .	10,000 —
Localiteterne i den østlige Ende af Kirken at gjenopføre og restaurere	5,000 —
Hele Kirkens Indre forøvrigt at restaurere, oppudse, male og forgyldte (med uægte Guld).....	10,000 —
Alle Vinduer i hele Bygningen at restaurere, Rammer, Blyindfatninger, Glas osv.....	4,400 —
Reserve til forskjellige Udgifter.....	7,366 —

Ialt altsaa c. 150,000 Rdl.

Da der til Dækning af de saaledes til Kirkens Restauration fornødne Omkostninger ikke findes kirkelige Midler disponible, og da vedkommende Menigheder, som ikkun tælle et Antal af c. 3,500 Sjæle, ikke ville være istand til at bære en saa betydelig Udgift, finder Ministeriet, at der er Anledning til at komme Communen til Hjælp med et Tilskud af Kongerigets Finantser. Da imidlertid en Restauration af Kirken, som integrerende Deel af Slotsbygningen, under alle Omstændigheder nærmest maa betragtes som vedkommende Monarkiet, skjønner Ministeriet ikke rettere, end at der ikkun kan blive Spørgsmaal om at lade Kongerigets Finantser bære en Quotadeel af Omkostningerne ved Kirkens Istandsættelse, og synes Bidraget herefter, samt i Henhold til den med Finantsministeriet stedfundne Brevvexling, passende at kunne bestemmes til 50,000 Rdl.

Naar et Bidrag som det nævnte udredes af Kongeriget til Kirkens Restauration, maa Ministeriet iøvrigt holde for, at der som Vederlag herfor fremtidig bør hjemles Hillerød Kjøbstads Menighed og Frederiksborg Slotsmenighed

VIII

en sikkert Adgang til at erholde Kirkelocale i Slotskirken, ligesom man ogsaa under denne Forudsætning finder det billigt, at der af bemeldte Menigheder ydes et passende Bidrag til Kirkens Restauration samt et aarligt Tilskud til Udgifterne ved dens Vedligeholdelse. Med Hensyn til disse tvende Punkter seer Ministeriet sig imidlertid ikke for Øieblikket istand til at udtale sig med større Bestemthed, forinden den i saa Henseende fornødne Brevvexling med Finantsministeriet og Forhandling med vedkommende Communalbestyrelse er tilendebragt

Bilag 4.

Til Finantsministeren!

Undertegnede sammentraadte for 3 Aar siden og erhvervede ministeriel Bevilling for 5 Aar paa en Bortlodning af indenlandske Konstflidsarbeider, med det Formaal at fremme Samvirken mellem Konst og Haandværk, og med den Bestemmelse at det mulige Overskud skulde tilfalde Fonden for Frederiksborgs Gjenopførelse.

Idet Bortlodningen nu har bestaaet i 3 Aar og er i Begreb med at paa-begynde det 4de Aars Virksomhed, stiller det nærværende alvorsfulde Øieblik et bestemt Krav til Alle i en Sag af saa stor Betydning, at vi have anseet det for rigtigt, ogsaa at lade de Kræfter der virke gennem vor Bortlodning tjene den samme Sag, og derfor andraget paa og erholdt ministeriel Tilladelse til, at Halvdelen af det indeværende Aars Overskud af os maa anvendes til Fordeel for vore Krigere og deres Familier, medens det er en Selvfølge, at Virksomheden efter den nævnte Tid atter skeer til Bedste for det oprindelige Øiemed.

Vi ansee af denne Grund det nærværende Tidspunkt for passende til at gjøre en Meddelelse til det høie Ministerium om det pecuniære Resultat af Bortlodningens Virksomhed, og have i den Henseende ogsaa underrettet »Comiteen til Opsamling af frivillige Bidrag til Frederiksborgs Gjenopførelse« om, at ifølge de afsluttede Regnskaber, der for de 2 Aar ere reviderede og for det sidste Aar afgivet til Revision viser det samlede Overskud sig at være ialt 32,362 Rdlr. 2 Mk. 10 Sk., hvilket Beløb eies i følgende Effecter

1. Contant til Forrentning i Privatbanken...	20,023	Rdlr.	1	Mk.	3	Sk.
2. Varebeholdning	10,948	-	4	-	»	-
3. Tilgodehavende	190	-	3	-	7	-
4. Inventarium	1,200	-	»	-	»	-

Med Hensyn til Dispositionen over denne Sum, have vi udtalt for Comiteen, at det er en Selvfølge at de 3 sidste Poster først efterhaanden blive disponible, og at vi i alle Tilfælde maa forbeholde Bortlodningen den fornødne Kapital saavel til det nye Aars Drift, som til Dækning af eventuelle Tab.

Ved at give det høie Ministerium denne underdanige Underretning, tillade

vi os dertil at knytte det Ønske, at Bortlodningens nævnte Overskud maatte anvendes paa Restaureringen af saadanne Lokalteter der have havt kunsthistorisk Værd f. Ex. »Bedestolen og Rosen«. Idet nemlig den nævnte Sum er tilveiebragt derved, at en stor Deel Spillende have forenet sig til det samme Formaal, turde det ogsaa være disses, ligesom det i høieste Grad er vort Ønske i Tiden at kunne have for Øie, de bestemte Resultater der ere fremkomne af Bortlodningens Overskud, og andrage vi derfor her det høie Ministerium paa at det maatte betroes os under videre Control at iværksætte Bedestolens Udførelse, saasnart Overslag m. m. af os dertil ere indsendte og approberede, hvortil vi saameget mere have fundet Anledning, som vi i vor Midte tæller Professor Meldahl, der forestaaer Slottets Udførelse, og Heinr. Hansen, der har beskæftiget sig saa meget med Tegninger af Slottets Indre, navnlig af Bedestolen, og vi desuden nu igjennem flere Aar have havt Leilighed til at lære vore dygtigere Haandværkere at kjende.

Forsaavidt dette vort Andragende opfyldes er det vor Agt at træde i Forbindelse med den herværende Konstforening, der efter hvad vi have erfaret eier en Capital af ca. 3,000 Rdlr., om hvilket Beløb vi have grundet Formodning at det vil kunne anvendes til Malerier til Bedestolen.

Vi andrage saaledes herved underdanigst paa Opfyldelsen af dette vort Ønske hos det høie Ministerium.

Underdanigst,
Bestyrelsen for Bortlodningen
af Konstflidsarbejder.

Kjøbenhavn d. 24. Februar 1864.

<i>A. H. Bjerre.</i>	<i>Heinr. Hansen.</i>	<i>Herholdt.</i>	<i>L. P. Holmblad.</i>
<i>F. Meldahl.</i>	<i>D. Monies.</i>	<i>C. Peters.</i>	<i>J. A. Schwartz.</i>
<i>O. B. Suhr.</i>		<i>J. P. Trap.</i>	

Bilag 5.

Efterat Vi ved allerhøjeste Resolution af 25. Juni f. A. paa en af Dig under s. D. allerunderdanigst nedlagt Forestilling bl. a. allernaadigst havde bifaldet, at Comiteen til Modtagelse af Bidrag til Frederiksborg Slots Gjenopførelse bemyndiges til at modtage det af Capitain Brygger J. C. Jacobsen, Ridder af Daneborge og Danebrogsmand, gjorde Tilbud om at yde 200,000 Kr. til den indre Istandsættelse af Kongefløjen paa Frederiksborg Slot mod at denne Fløj anvendes dels til Festlokale ved større Højtideligheder i Kongehuset, dels til Anbringelse af et nationalhistorisk Musæum under Forudsætning af at der ikke derved paadrages Staten nogen Forpligtelse til at bringe pecuniære Offre i denne Anledning — har Capitain Jacobsen nu i et Os allerunderdanigst overrakt An-

dragende anholdt om Vor allerhøjeste Sanction paa, at der i Henhold til den nævnte allerhøjeste Resolution oprettes et nationalhistorisk Museum i Kongefløjen paa Frederiksborg Slot og at der til dette Museums Dannelse og stadige Udvikling ydes et fast aarligt Bidrag af »Carlsberg-Fondet« af 10,000 Kroner, imod at han ved et nyt Gavebrev tilsikkrer Fondet en tilsvarende Forøgelse i dets aarlige Renteindtægt, samt at Museet underlægges en Bestyrelse bestaaende af 3 Medlemmer, nemlig et af Os paa Kongehusets Vegne udnævnt Medlem, Kongelig Museumsdirecteur, Kammerherre, Dr. phil. J. J. A. Worsaae, Commandeur af Danebrog og Danebrogsmand, og et af det kongelig danske Videnskabernes Selskab valgt Medlem af »Carlsberg-Fondet«s Direction.

I Anledning heraf ville Vi ved Fremsendelsen af Capitain Jacobsens fornævnte Andragende herved allernaadigst have Dig tilkjendegivet, at vi allernaadigst bifalde, saavel at der i Kongefløjen paa Frederiksborg Slot oprettes et nationalhistorisk Museum efter de af Andrageren nærmere fremhævede Grundtræk, og at der til dette Museums Dannelse og stadige Udvikling ydes et fast aarligt Bidrag af »Carlsberg-Fondet« af 10,000 Kroner, paa ovennævnte Betingelse, som at Museets Bestyrelse sammensættes paa den af Capitain Jacobsen i Forslag bragte Maade, i hvilken Hensende Vi derhos hermed ville have Dig meddelt, af Vi allernaadigst for Vort Vedkommende ville have Directeur for det kongelige Academi for de skønne Kunster, Etatsraad, Professor F. Meldahl, Commandeur af Danebrog og Danebrogsmand, udnævnt til Medlem af Bestyrelsen.

Thi ville Vi i Forbindelse med fornævnte Vor allerhøjeste Resolution af 25. Juni f. A., allernaadigst have Dig overdraget at foranstalte og foranledige det herefter videre Fornødne.

Befalende Dig Gud!

Givet i Vort Palais paa Amalienborg den 5. April 1878.

Christian R.

Til

Vor Indenrigsminister.

Bilag 6.

Statuter

for

det ved allerhøjeste Reskript af 5te April 1878 allernaadigst oprettede Nationalhistoriske Museum i Kongefløjen paa Frederiksborg Slot.

Vi Christian den Niende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg,

XI

Gjøre vitterligt: At Vi ville have følgende Statuter fastsatte for det ved Vort Reskript af 5te April 1878 oprettede Nationalhistoriske Museum i Kongefløjen paa Frederiksborg Slot.

§ 1.

I Henhold til et af Os elskelig Kaptajn, Brygger J. C. Jacobsen udstedt Gåvebrev og Vort allerhøjeste Reskript af 5te April 1878 oprettes i Kongefløjen paa Frederiksborg Slot et nationalhistoriske Museum, der grundlægges, vedligeholdes og forøges ved den aarlige Rente (10,000 Kroner) af en egen, til Carlsberg-Fondet under Vort Danske Videnskabernes Selskab henlagt Kapital (200,000 Kroner).

§ 2.

Ovennævnte Museum, der i det Hele skal udgjøre saavel et oplysende Supplement til som en fremtidig Fortsættelse af de Danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg og af de i Vor Hovedstad iøvrigt bestaaende kulturhistoriske Museer, har til særlig Opgave i større kunstnerisk udsmykkede Lokaler at danne et Hjemsted for vækkende og mere omfattende Fremstillinger af fædrelandsk-historiske Minder fra Kristendommens Indførelse i Danmark til den nyeste Tid.

§ 3.

Museet skal derfor indeholde:

- a. dels en Samling af ældre Mindesmærker fra Ind- og Udlandet: Malerier, Skulpturer, især Portræter, Statuer og Buster af fremragende, fortjente Personligheder i Danmark eller Norge (fra den Tid, dette Land var forenet med Danmark), desuden efter eventuel Overenskomst med Vore andre Museers Bestyrelser, i Henhold til hvert Museums særegne Omraade og Begrænsning, tillige Møbler, Dragter, Rustninger, Vaaben og lignende baade for de forskellige Tiders Stil og for berømte Personligheder betegnende Gjenstande — enten in originali eller i Tilfælde, hvor dette ikke kan opnaas, i gode Kopier.
- b. dels en udfyldende Række af nyere kunstneriske Fremstillinger af mærkelige Begivenheder og Personligheder i Maleri og Skulptur.

Foreløbig skal Museet nærmest søge at belyse de ældre Tidsrum fra Kristendommens til Suverænitetens Indførelse, uden at dog Erhvervelsen af karakteristiske Gjenstande, vedrørende en nyere Tid, derved er udelukket.

§ 4.

Museet styres af en ved Vort ovennævnte allerhøjeste Reskript af 5te April 1878 fastsat Bestyrelse, bestaaende af 3 Medlemmer, nemlig: 1) et af Os paa Vort Hus's Vegne valgt Medlem, 2) Vor Direktør for de Danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg med flere Museer, 3) et af Vort danske Videnskabernes Selskab valgt Medlem af Carlsberg-Fondets Direktion. Museets Bestyrelse kan ved enstemmig Valg tilkalde 1 eller højst 2 Tilforordnede med

Stemmeret ved Anskaffelse af Kunstværker, dog saaledes at de skete Valg indstilles til Vor allerhøjeste Approbation.

§ 5.

I Musseets Bestyrelse er Vor Museumsdirektør som dens faste Medlem Formand. Han har det særlige Tilsyn med Museets Samlinger, indvarsler Bestyrelsesmøderne og leder Forhandlingerne i samme.

Bestyrelsen fastsætter selv Forretningernes Ledelse og Gang. Hvert af Bestyrelsens Medlemmer honoreres med 300 Kr. aarlig, og Formanden desuden med 200 Kr.

§ 6.

Bestyrelsen alene bestemmer Anvendelsen af Museets aarlige Indtægt. Den lader revidere det aarlige Regnskab, som føres af Carlsberg-Fondets Regnskabsfører og Kasserer, og for de samtlige i Aarets Løb af denne udbetalte Summer giver den en Generalkvittering, som af Kassereren indsendes til Carlsberg-Fondets Direktion.

§ 7.

Det daglige Tilsyn med Museet paa Frederiksborg og Forevisningen af samme for Publikum paa de Tider, da Lokalerne ikke benyttes til Festligheder i Vort Kongelige Hus eller besøges af Os og Vort Hof, ordnes af Bestyrelsen.

§ 8.

Om Museets Forøgelser og Tilstand afgiver Bestyrelsen aarlig igjennem Indenrigsministeriet til Os en allerunderdanigst Beretning, som i Gjenpart tilstilles Carlsberg-Fondets Direktion.

§ 9.

Skulde det imod Forventning en Gang ske, at Frederiksborg Kongefløj paa Grund af Beslutning af en af Vore Efterløgere eller som en Følge af andre Forhold ikke mere kan bruges til Bevaring af det i disse Statuter omhandlede Museum, vil det tilkomme dettes Bestyrelse, efter indhentet Samtykke af Carlsberg-Fondets Direktion gjennem Indenrigsministeriet at indgive allerunderdanigst Forslag om Museets fremtidige Bevaring og videre Udvikling.

Hvorefter alle Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Givet paa Christiansborg, den 7de Oktober 1878.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

Christian R.

(L. S.)

E. Skeel.

Tillæg
til

de ved allerhøjeste Resolution af 7de Oktober 1878 udfærdigede Statuter for det ved Reskript af 5te April s. A. allernaadigst oprettede Nationalhistoriske Museum i Kongefløjen paa Frederiksborg Slot.

Vi Christian den Niende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg,

Gjøre vitterligt: At Vi, i Henhold til Vor Resolution af 13de Oktober dette Aar, ville have følgende Tillæg fastsat til de af Os under 7de Oktober 1878 udfærdigede Statuter for det ved Vort Reskript af 5te April 1878 oprettede Nationalhistoriske Museum i Kongefløjen paa Frederiksborg Slot:

§ 1.

Den Plads i Kongefløjen paa Frederiksborg Slot, som ved Vort Reskript af 5te April 1878 og ved de af Os under 7de Oktober næstefters udfærdigede Statuter er sikret det der oprettede Nationalhistoriske Museum, udvides til fremtidig ogsaa at omfatte Prinsessefløjen sammesteds.

§ 2.

Som Følge af den Museet tilstaaede større Plads vil dets Formaal, der i Statuternes § 2 er fastsat til »at danne et Hjemsted for vækkende og mere omfattende Fremstillinger af fædrelandshistoriske Minder fra Kristendommens Indførelse i Danmark til den nyeste Tid«, være at udvide til ogsaa at omfatte kommende Tider.

§ 3.

Slutningsbestemmelsen i Statuternes § 3: »Foreløbig skal Museet nærmest søge at belyse de ældre Tidsrum fra Kristendommens til Suverænitetens Indførelse, uden at dog Erhvervelsen af karakteristiske Gjenstande, vedrørende en nyere Tid, derved er udelukket«, bliver at ophæve.

§ 4.

Den i Statuternes § 9 indeholdte Bestemmelse, vedrørende eventuelle Forandringer i Kongefløjens Benyttelse, udvides til paa lignende Maade at gjælde for Prinsessefløjen.

Hvorefter alle Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Givet paa Fredensborg, den 26de November 1880.

Under vor Kongelige Haand og Segl.

Christian R.

(L. S.)

E. Skeel.

Tillægs-Statuter

for

det Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

Vi Christian den Niende, af Gnds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, Gjøre vitterligt: at Vi i Henhold til det af Os Elskelig Kaptajn, Brygger, Dr. phil. J. C. Jacobsen under 22de August f. A. til »Carlsberg-Fondet« udfærdigede nye Gavebrev paa en Million Kroner, som under 8de December s. A. er forsynet med Vor Konfirmation, ville have følgende Tillæg fastsatte til de af Os under 7de Oktober 1878 og under 26de November 1880 givne Statuter for det Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

§ 1.

Den aarlige Indtægtsforøgelse af 25,000 Kr., som ifølge bemeldte nye Gavebrev af 22de August f. A. og Carlsberg-Fondets under 21de Oktober næstefter vedtagne Tillægs-Statuter, er, fra den 25de September f. A. at regne, sikret Museet i Forbindelse med de samme, i Henhold til Vore Statuter af 7de Oktober 1878 § 1, aarlig tillagte 10,000 Kr., bliver af Bestyrelsen at anvende ikke alene, som hidtil, til Museets Forøgelser, til Forevisning, Renlighedelse af Lokalerne, Lønninger og andre løbende Udgifter, men ogsaa til fremtidig indre Vedligeholdelse, til fortsat Istandsættelse og til Udstyrelse af samtlige de Lokaler paa Frederiksborg Slot, som efterhaanden tages i Brug af Museet, saaledes at der ikke i disse Henseender paaføres Statskassen nogen Udgift.

§ 2.

De i Vore Statuter af 7de Oktober 1878 § 5 for Museets Bestyrelse fastsatte Honorarer af 300 Kr. for hvert af Medlemmerne og desuden af 200 Kr. for Formanden forhøjes saaledes, at hvert Medlem af Bestyrelsen oppebærer et samlet aarligt Honorar af 400 Kr. og Formanden desuden 600 Kr.

Hvorefter alle Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Givet paa Amalienborg, den 11te Januar 1882.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

Christian R.

(L. S.)

Protokol

for

Overleveringen af Lokalerne i Konge- og Prindsessefløjen samt Riddersalen og Rosen paa Frederiksborg Slot, til det »Nationalhistoriske Museum« til dets fremtidige Vedligeholdelse.

I Henhold til Indenrigsministeriets Skrivelse B. 1578 af 5. December 1884 mødte undertegnede Etatsraad, Bygningsinspektør F. Meldahl Dags Dato paa Frederiksborg Slot for paa bemeldte Ministeriums Vegne at overlevere til Bestyrelsen for det nationalhistoriske Museum de ved allerhøjeste Resolutioner af 5te April 1878 og 13. Oktober 1880 bemeldte Museum indrømmede Lokaler i Kongefløjen og Prindsessefløjen samt Riddersalen og Rosen.

Alle de nævnte Lokaler i Slottets Stueetage samt paa 1ste og 2den Sal ere fuldførte i Overensstemmelse med de af Indenrigsministeriet, for Riddersalens Vedkommende under 14de November 1874, 16de Oktober 1879, 20de November 1879 og 16de August 1880,
— »Rosens« Vedkommende under 27de Oktober 1876 og 16de Oktober 1879,
— Kongefløjens Vedkommende under 27de Juni 1877, 21de September 1881, 23de August 1882 og 15de Februar 1884, og
— Prindsessefløjens Vedkommende under 19de Oktober 1880 og 15de Februar 1884 approberede Planer for Restaurationen, medens Lokalerne paa 3die Sal i Konge- og Prindsessefløjen i Henhold til Approbation af 23de Oktober 1883 kun have glat pudsede Vægge og Lofter, Undergulve samt Vinduesplanker, uden al Dekoration, samt uden indre Dørkarme, Dørindfatninger, Fodpaneler og Parketgulve.

Efter at bemeldte Lokaler vare besigtigede, bleve disse paa Indenrigsministeriets Vegne overleverede af undertegnede Etatsraad, Bygningsinspektør F. Meldahl til medundertegnede Kammerherre, Museumsdirektør Worsaae og Professor, Dr. phil. E. Holm, som derefter paa det nationalhistoriske Museums Vegne i Henhold til Indenrigsministeriets fornævnte Skrivelse B. 1578 af 5te December 1884 modtog samme til fremtidig Vedligeholdelse saavelsom til eventuel Fortsættelse af Restaurationen.

Frederiksborg Slot den 17de December 1884.

F. Meldahl.

J. J. A. Worsaae.

E. Holm.

Som Nærværende ved Overleveringen

Hilmar Finsen.

J. C. Jacobsen.

Indenrigsministeren og Bestyrelsen for det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot vedtage herved følgende

Bestemmelser

angaaende

Forholdet mellem Staten og Museet med Hensyn til den fremtidige Vedligeholdelse og Benyttelse af de Museet indrømmede Lokaler i bemeldte Slots Kongefløj og Prindsessefløj, samt af Riddersalen sammesteds o. s. v.

1.

Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot overtager den fremtidige Vedligeholdelse af de Samme ifølge allerhøjeste Resolutioner af 5te April 1878 og 13de Oktober 1880 indrømmede Lokaler i Slottets Kongefløj og Prindsessefløj samt Riddersalen sammesteds, saaledes som disse Lokaler ere overleverede Museet ved den d. 17de December 1884 stedfundne Overleveringsforretning i Henhold til den i denne Anledning optagne Protokol. Ligeledes overtager Museet den fortsatte Istandsættelse og Udstyrelse af samtlige Lokaler paa Slottet, som efterhaanden tages i Brug af Museet.

Arbejderne ved Lokalernes Vedligeholdelse og Istandsættelse skulle udføres ved Museumsbestyrelsens Foranstaltning under vedkommende Kongelige Bygningsinspektørs Ledelse.

Hvad de sædvanlige Vedligeholdelsesarbejder angaar, skal der af Bestyrelsen aarlig gennem Bygningsinspektøren forelægges Indenrigsministeriet en Oversigt over de Arbejder, der i Aarets Løb ville være at udføre, hvorhos der ved Aarets Slutning af Bygningsinspektøren tilstilles Ministeriet en Beretning om de Arbejder, der i Aaret ere bragte til Udførelse. Hvad større Istandsættelsesarbejder og nye Arbejder angaar, vil der derimod for hvert enkelt Tilfælde gennem Bygningsinspektøren være at erhverve Ministeriets Approbation, forinden de paagjældende Arbejder bringes til Udførelse ved Bygningsinspektøren. Denne vil derhos aarlig have at forelægge Ministeriet en Beretning om Lokalernes Tilstand.

Den ydre Vedligeholdelse af de paagjældende Fløje af Slottet paahviler som hidtil Staten.

2.

Museet overtaget Forevisningen af samtlige de under 1. nævnte Lokaler saavel som af Slotskirken.

Museumsbestyrelsen skal i sin Tjeneste have en Inspektør eller anden Funktionær, der skal bo paa Stedet, og som overfor Indenrigsministeriet skal repræsentere Bestyrelsen med Hensyn til Ansvar for Lokalernes Benyttelse og

Behandling. Valget af denne Funktionær, hvem det underordnede Personale ved Forevisningen underlægges, vil være at forelægge Indenrigsministeriet til Godkendelse, ligesom Indberetning til Ministeriet skal ske gennem Slotsforvalteren om Antagelsen og Afskedigelsen af det underordnede Personale. Den nævnte Funktionær skal have Nøglerne til de Museet overleverede Lokaler i Forvaring og maa ikke betro dem til det underordnede Personale, uden i Tilfælde af Forevisning, Rengjøring og Arbejder i Museets Lokaler og selvfølgelig da paa Bestyrelsens eget Ansvar, og maa det underordnede Personale ikke færdes i andre Lokaler end de til Forevisning bestemte, saaledes ikke paa Lofterne, i Taarnene og deslige Steder. Den oftnævnte Funktionær skal, naar han rejser bort, give Slotsforvalteren Meddelelse herom.

Museumsbestyrelsen ordner selv det Fornødne med Hensyn til det daglige Tilsyn med Museet og Forevisningen af samme for Publikum paa de Tider, da Lokalerne ikke benyttes til Festligheder i det Kongelige Hus eller besøges af Hans Majestæt Kongen og det Kongelige Hof. Angaaende den nærmere Ordning af Tilsynet i Kirkens nederste Afdeling, Portnerens Stilling m. v., vil der efter stedfunden Konference med Slotsforvalteren være at træffe nærmere Bestemmelse, hvorpaa Ministeriets Stadfæstelse vil være at erhverve.

Slotsforvalteren har Intet med Forevisningen af de Museet overleverede Lokaler at gjøre, ej heller med Forevisningen af Slotskirken. Dog skal han, der selvfølgelig skal være i Besiddelse af Nøgler til samtlige de Museet overladte Lokaler, til enhver Tid have fri Adgang til disse, ligesom der ogsaa forbeholdes ham Ret til som hidtil at være tilstede, naar den Kongelige Familie besér Slottet, og derhos eventuelt til paa egen Haand at aabne Slottet og de deri værende Samlinger for Hans Majestæt Kongen eller Allerhøjstsammes Følge og Hofstat samt de øvrige Kongelige Herskaber, naar ingen af Bestyrelsens Medlemmer eller den ovennævnte Funktionær maatte være tilstede paa Slottet.

For den Museet overdragne Oppebørsel af Indtægterne ved Forevisningen af Kirken og Riddersalen udreder Museet til Staten et Vederlag, der indtil videre bestemmes til 1500 Kr. aarlig, og som foreløbig udbetales til Slotsforvalteren med 1000 Kr. og til Slotsportneren med 500 Kr. aarlig, men om hvis Størrelse, Anvendelse og Udbetalingsmaade Ministeriet forbeholder sig eventuelt at træffe forandret Bestemmelse.

3.

Slottets Brandinspektør — for Tiden Slotsforvalteren — har Ansvaret for, at samtlige Vandleddninger og Brandslukningsrekvisiter i det indre Slot holdes i brugbar Stand og i god Orden, samt at der ikke ved disse foraarsages Spild og andre Ulemper til Skade for Museet. Forevisningspersonalet skal have Tilseende med, at det Museet besøgende Publikum holdes borte fra de i det indre Slot anbragte Vandhaner og Brandslukningsrekvisiter, ligesom det strax til Brandinspektøren har at afgive Melding, naar det ved Brandslukningsapparaterne finder Noget at bemærke.

XVIII

Naar der foretages Arbejder i Museet, der kræve Anvendelse af Ild, i. Ex. Lødninger, da kan der til enhver Tid hos Brandinspektøren rekvireres en Kabinetssprøjte med Tilbehør; anses Arbejdet at være forbundet med Brandfare, da skal Brandinspektøren være tilstede med større Apparat.

Lys maa ikke bruges i Hovedslottet; skulde saadant undtagelsesvis være absolut nødvendigt, skal en af Slottets Brandlygter anvendes, og den skal da tændes og slukkes i Portnerboligen. Ved saadan Lejlighed skal altid en Museumsbetjent ledsages af en af Slotsforvaltningens Personale. Enkeltmand maa overhovedet aldrig færdes med Lys i Slottet.

Tobaksrøgning i Slottet eller den indre Slotsgaard er forbudt, hvormed Forevisningspersonalet skal have Tilseende.

Ved Brand i Slottets Nærhed eller paa dets Grund samt under Tordenvejr skal Museets Personale møde paa Slottet.

Brandinspektøren skal til enhver Tid af Museet holdes underrettet om, hvilke Døre i det indre Slot der holdes aabne, og hvilke der holdes aflaaede.

Jerndørene i Slottets Brandmure skulle stedse om Natten holdes lukkede.

4.

Renholdelsen af de Museet ved allerhøjeste Resolutioner af 5te April 1878 og 13de Oktober 1880 indrømmede Lokaler saavel som af »Riddersalen« paahviler Museet.

Renholdelsen af Kirken paahviler det derimod som hidtil Staten at sørge for.

Snekastningen i den indre Slotsgaard og navnlig Ryddeligholdelsen af de fornødne Adgangsveje til Kirken, Konge- og Prindsessefløjen paahviler Staten, den øvrige Renholdelse i den indre Slotsgaard derimod Museet.

5.

Slotsforvalteren udøver paa Ministeriets Vegne den Samme tilkommende Myndighed med Hensyn til Ordens Overholdelse i den indre Slotsgaard og overhovedet paa Slottets Territorium. Skulde der fra det museumsbesøgende Publikums eller fra anden Side blive begaaet Uordener sammesteds, er Slotsforvaltningens Personale derfor berettiget til at skride ind.

Indenrigsministeriet den 11te April 1885.

Hilmar Finsen.

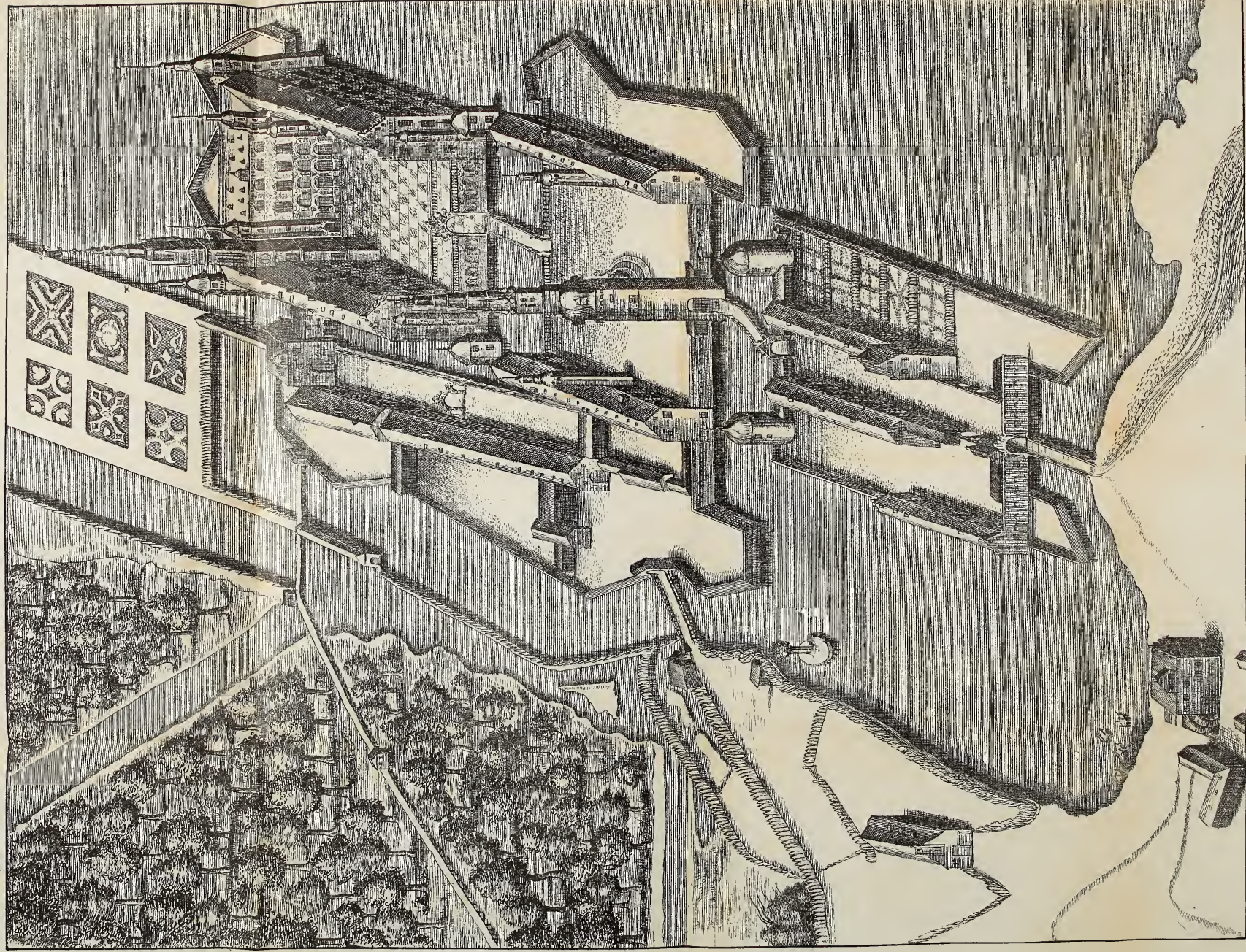
Jacoby.

Bestyrelsen for det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot,
den 20de Marts 1885

P. B. V.

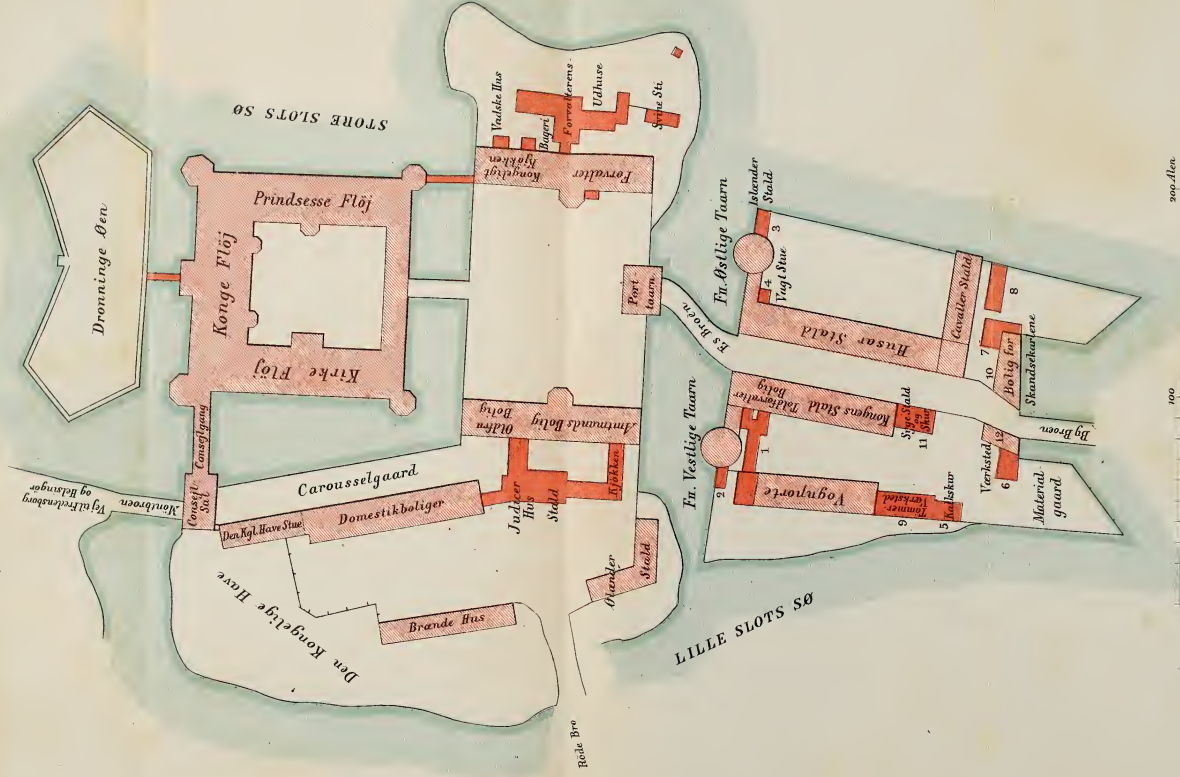
J. J. A. Worsaae.

Formand.

John Jacobus de Pahl

Kopieret efter Kobberet i I. A. Bergs Beskrivelse af Frederiksborg Slot
Kjøbenhavn 1646.

100 Alen

Grundriss af Frederiksborg Slot ved Kong Frederik VII. Regjeringsstilrædelse.

De med stærkt Røde markerede Bygninger ere efterhaanden nedbrudte.
De parallelle Bygninger paa den forreste Slots væg, indtil Slottet blev Residensslot for Kong Fr. VII, tilhørdede benyttede af Hillerød By, den ene til Sindssygelokale, (kaldet Galehus), den anden til Arrester; herfra skriver

det sig, at Gaden fra Bybroen til Esbroen endnu ofte kaldes „Sluttergården“.

Domestikboligen var i Fortiden den kongelige Stald; senere, medens Slottet ikke beboddes, havde Amtsfurverne Haveroplag der, og denne Længe benævnes derfor almindelig „Haveroplagsgade“; nu udgøres den, og Old-

fruen har Bolig der; tidligere bebodte Oldfruen en Del af Ammanndesfløjen.
Den Kgl. Havesstue blev indrettet til denne Arbejdstale, da Kong Fr. VII. tog Ophold paa Slottet; for den Tid var Lokale udlejet som Fæstestald.

Grundriss af Frederiksborg Slot i Aaret 1886.

- Babygæst.
- Brobygget eller gruset.
- Begplantet.
- Militær-Etatsens Lokaler paa Frederiksborg.

John Jacobsen (1886)

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 07 02 15 03 013 9